

ప్రేమ సుందరి

గ్రంథకర్త:—చిర్రావూరు కామేశ్వరరావుగారు, బి. ఏ.

అంధి సారస్వత సంగనోపవనమున వికసించిన తరుణ పుష్పము! దివ్యసౌందర్య సంతతితము! అంధులారా! హృదయకృష్ట కరమగు నీ సుమరసంబును గోరింపఁజేసిమనుందరి ప్రేమ సందేశము—ముక్తకంఠమున—నివేదించుచున్నది! శుభ్రము కరమగు నాదివ్యసందేశము నాలింపుఁడు:—

రుధిర ప్రవాహమున జ్వలితాగ్ని జ్వాలవలె మండిపడు నల్లాయుద్ధీన్ సాక్షాత్తుని రుధిరశాసనప్రచారము—బర్బర యవనశాసనా బద్ధుడై కఠోరియాతన వధవించిన కదంబుని హృదయపరివర్తము, పవిత్ర శివన చరిత్రము—సాంఘిక ధర్మకారమునజనించి, దుఃఖసముద్రతీరమున సహస్యనవనమై జీవనప్రయోగోద్యాపనము గావించిన పాతభాగిని యగు భాగ్యవతి దుఃఖగాధ—జీవితదాస్యమున నశ్రుకలుపి నేత్రయై యలజడినడి కడకు ప్రేమరాజ్యమున రాజ్యేశ్వరియైన ప్రేమసుందరి సుమనసరీల—అంధిగౌరవ పతాకమును రక్తరంజిత రణరంగమున శత్రువీరుల దుర్నిరీక్ష్యముఁ గావించిన ప్రస్ఫుటుమారుని, అగర్భవీరుని, బిరుదు మగంటిమి—రాధామణిపారిప్రసాదుల విరంతుశ కుటిలప్రవర్తనము—ప్రణయప్రేమదావనము వసంతకోకిల—రూపచంద్రుని ప్రణయప్రబోధవాణి, కరుణరాగాత్మకంబగు జీవసంధ్య—అస్పృగ్గణమయియును ప్రేమలక్ష్మమారి నిర్మాణము—క్షణభంగుర ఘనవరవిని నమ్ముకొని, కర్మదీక్షాపాతంతుడై హృదయరాజ్యమున కడమై, కడ నాత్మపాత్యుఁగావించుకొనిన యవనరాజప్రతినిధియగు ఖుస్రామరీకుని నిర్మాక్షి ప్రసంగము—అంధిమరాటారాజుల భుజపీఠమున విరాజిల్లిన విజయలక్ష్మిని సము—చదువరుల హృదయములను రసభావప్రసరితముఁ జేయకపోవు!

పోస్టేజీగాక వెల: చందాదారులకు రు 1-0-0. ఇతరులకు 1-8-0.

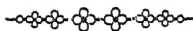
నరస్వతి గ్రంథమండలి,
రాజమహేంద్రవరము.

సరస్వతీగ్రంథమండలి;

నాటకానుబంధములు 1.

మార్కం డేయ నాటకము.

(గ్రంథకర్త:-

పింగళి వేంకటనరసయ్యగారు.

39466

1 St. Edition; 1923.

20-1-90

ప్రకాశకులు:-

అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి,

సరస్వతీగ్రంథమండలి.

రాజసుపేంద్రవరము.

సర్వస్వామ్యసంకలితము

వెల 0—12—0

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు .

- ✓ బ్రహ్మ సృష్టికర్త
- ✓ 2 ద్వారపాలకులు బ్రహ్మమందిరముకడ నుండువారు
- ✓ మృకండుఁడు మార్కండేయునితోఁజ్ఞి యగుమాని
- ✓ ఇద్దరుమునులు మృకండునితోఁజ్ఞులు
- ✓ నారదుఁడు త్రిలోకనంచారి
- ✓ మృకండుశిష్యుఁడు మునికుమారుఁడు
- ✓ కణ్వఁడు ఒకా నొకఋషి
- ✓ భట్టోజీదీక్షితులు } కాశీపురవాసు లగుబ్రాహ్మణులు
- ✓ వేంకటనైనులు }
- ✓ శారద్యతుఁడు } కణ్వశిష్యులు
- ✓ మైత్రేయుఁడు }
- గాలవుఁడు }
- ✓ మార్కండేయుఁడు మృకండునికుమారుఁడు (శివపూజాధురంధరుఁడు)
- ✓ విశ్వామిత్రుఁడు బ్రహ్మర్షి
- ✓ వసిష్ఠుఁడు దేవర్షి
- ✓ భృంగిరితుఁడు ఈశ్వరదూత
- ✓ శంకరుఁడు కైలాసవాసుఁడు
- ✓ దీర్ఘకర్ణుఁడు }
- ✓ వక్రనానుఁడు } మార్కండేయునికొర కంపఁబడినయమదూతలు
- ✓ యముఁడు పాపులశిక్షించువాఁడు
- ✓ చిత్రగుప్తుఁడు యమలోకమండలితెక్కలువ్రాయు కరణము
- ✓ మఱికొందఱు మమభటులు

39466
20-1-90

స్త్రీలు.

- సకన్యతి బ్రహ్మరాణి
- ✓ 3 గౌరి శంకరుదేవి
- ✓ మరుద్వతి మృకండుపత్ని
- ✓ ఇద్దరుఋషికాంతలు మృకండుపర్ణశాల కేతెంచినమార్గస్థులు
- N.B. లెక్క కెక్కు డై నను నిరునదిమండితోనిరభ్యంతరముగఁ
- బ్రదర్శింపవచ్చును

విజ్ఞప్తి.

పూజ్య లగుభౌషాభిమానులారా !

చ. ఎఱుంగను లక్షణం బనగ నెట్టిదో కావ్య పురాణ గాథలన్
బరిచయ మింత లేదు పొరఁ బాటులు మెండుగ నుండవచ్చు ధీ
వరులకు మెప్పుఁ గూర్పఁ గలపాటి రసజ్ఞు యేనిఁ గానరా
దరయఁగఁ గాని సౌహృద యు లై తిలకింతు రటంచు వ్రాసితిన్.

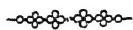
ఇయ్యది లిఖితరూపమున నాయనుమతిఁ గాని ప్రకాశకుని
యనుమతిఁ గానిగై కొనక ప్రదర్శింపఁబడఁ గూడదు.

ప్రదర్శనానుకూల మని యెంచిననాటకసమాజకులు, తాము వ
లసినవిషయముల నా కెఱింగింతు రేనికృతజ్ఞుడ నై ప్రత్యుత్తర మం
పింతును. నారదచాత్రకు ఆయాస్థలములందు, “భజగోవిందం” అని ము
ద్రించి వరుసనెఱబరులు గల అనుబంధములలోఁ జేర్చినప్రదేశములకడ
భజగోవిందశ్లోకములు పఠించునది యని కోరుచున్నాను.

ఏలూరు. }
17-5-23. }

ఇట్లు
పింగళి వేంకటనరసయ్య.

కృతి సమర్పణము

శా. శ్రీ కాదుర్ణ్య పయోనిసిక్, విజయు లక్ష్మీ నాయకుక్, నైరిమ
ద్రికా రణ్య దవాన లాయిత ఘనశ్రీ విభ్ర మాక ధ్వునిక్
గాకు స్థాన్వయ దుగ్ధ వాఙినిధి రాకా పూర్వ శీతాంశు స్వ
ర్లోకా రాతి నిశాచ రాంతకుఁగృపా లోలాత్ము సేవించెవక్.

క. రామా! జగద భిరామా! రామా!

సుగుణాల లామ రాజుల

లామా! రామా! త్రిజగ న్ముతసు తామా!

కృతి నందుకొనవెరెఘు వంశముడి!

ఉ. భక్త వశీకృ తుండును గృపావ రతంత్రుఁ డటంచుఁ బల్కు నా
ర్యోక్తులు నెమ్మదిం దగుల నోరఘు వంశ శశాంక నేను నీ
భక్తుఁడ నై తరింపఁగ నుపాయ మిఁ కొండు గ్రహింప రామి, నా
శక్తి కొలంది నీసుము మొసంగెద మంగళ మూర్తి రాఘవా!

మ. శివ చారిత్ర మటన్న, సంతస మెదఁ జెల్వారఁ గాఁ దత్కథల్
శ్రవణానంద ముగాఁగ విందు, వసు పాశ స్తంబు నఁ సీకు నీ
శివ లీలా శ్మక మైన కబ్బముఁ గృణీ జేకూర్చితీ భక్తుఁడఁ.
భవ బంధంబులఁ ద్రొంపి బోవుము కృపా పారీణత రాఘవా!

గీ. తప్పు లే కలనో! లేక యొప్పులే క

లనో! ఏమ ర్భింపఁ జాల మేల్తఱుకు రన్న

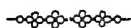
మైన నొక గాఢ రాయి యైనను, సమాన

భాజ నముఁ గాదె? సిద్ధప్తి పథము నందు.

యుష్మచ్ఛరణదాసుఁడు.

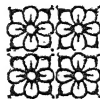
పింగళి వేంకటనరసయ్య.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పేజీ.	సంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
తొనమ			
నాము			
తము	2	లవో	లవో
3	10	విభాండుని	పవిత్రుని
8	1	ఇంతకుమున్నిర్వరు	ఇంతకుమున్నిర్వరులు
12	7	పూర్వపుణ్యముండి	పూర్వపుణ్యముండిన
13	19	ఆయుర్దాయువు	ఆయుర్దాయము
	24	పూజ	బూజ
26	14	సకృతాత్ము	సుకృతాత్ము
27	16	మృకండాశ్రమంబు	మృకండాశ్రమంబు
30	13	స్వర	స్వర్గ
	25	బలుకుదురె ? దీనికిన్	బలుకుదురె ? దీనికిందగు
33	25	మృకండా	మృకండా
36	10	గణితనరుసకు	గణితనరుసకు
41	2	విభాండనుమారా !	మృకండా !
47	22	నమతకంకేశ్వరుఁడు	నమృతకంకేశ్వరుఁడు
49	26	కికరుల	కింకరుల
54	2	మీశ్వరాధన	మీశ్వరాధీన
	3	దిపుర	దిగ్గుర
	15	ఇంకనుపోయెద	ఇంకనువాపోయెద
57	10	విచారిచెనఁబిలిపిపుము	విచారిం చెనఁబిలిపింపుము
	14	ఏరుగోప్రేతలు	ఇరుగోప్రేతలు
58	22	దారల	దారను
	25	నొప్పురా ?	నొప్పెరా ?

వేది, పంక్తి.	తెప్ప.	ఒప్ప.
59 2	తలంచితిమో	తలంచితివా
65 21	మారేడుదళ మే	బిల్వపత్ర మే
67 9	యోగీనీ	యోగీనీ
14	యమమహేశ ! నోజ	యమమనోజ !
15	పురష	పురుష
18	హృదయమును	హృదయమును
22	నీయీమీటలు	నీయీమాటలు
71 19	నిన్నుప్పడే	నిన్నిప్పడే
74 18	పిడుగో	ఇడుగో
75 11	తావకినాను	తావకినాను.

(నాం ది)

శా. శ్రీకంఠుండు సమస్తలోకజనసం నేవృండు భక్తావన
 శ్రీకళ్యాణచణుండు మానిలేదయా సింఘం డుమాభర్త గం
 గాకల్లోలవతీలనచ్చిరుండు మార్కండేయసంరక్షణ
 స్వాకారప్రభ నిర్జితాంతకుండు మీ కై శ్వర్వముల్ గూర్చుతన్.
 (నాంద్యంతమున సూత్రీధారుండు ప్రవేశించి)

సూ.—ఆహా! ఏమి నాభాగ్యము.

గీ. సత్యవాక్యంబు పగిని నిష్కలుష మగుచు
 సజ్జనుని మానసంబటు చల్ల నగుచు
 నిరుపమానంద సంధా నకరణి సరణి
 నలరుసభఁ గాంచ దృక్పర్వ మగుచు నుండె.

కాలహరణ మేటికి (తెరవంకఁజూచి) మారిమా! యిటురమ్ము.

మా.—(ప్రవేశించి) బావా! ఏమిసెలవు?

సూ.—నకలకలానప్రవీణు లగునీనదస్యల నీక్షించుచుండియు, “ఏమి
 సెల”వని యడుగు చుంటివా?

మా.—శ్రీతిరుపతివేంకటేశ్వరులశిష్యుం డగుపింగళి వేంకటనరసయా
 మాత్యుండు రచించిన మార్కండేయనాటకప్రదర్శనమునకు, వల
 యుపాత్రలు నలంకరింప నియమించితిరి కద?

సూ.—అగును. తగినయేర్పాటులఁ జేసితివా?

మా.—సర్వము సమకూర్చితిఁ గాని, తమచే గారివింపఁబడుచున్న, యా
 నందుండు, నైరిప్రేరేపణమునఁ బ్రతికక్షి యై, మనప్రదర్శనము
 విఘ్న మొనర్ప యత్నించు చుండినట్లు వింటిని.

సూ.—అతఁ డట్లుగువాఁ డని, యీవఱకే యెఱుఁగుదురు. అందుచే

తనే గౌరవించు చుంటిని. దుష్టులతోఁ గలహించుటకంటెఁ జెలిమి
యొనర్చి సాధ్య మైనంతవఱకుఁ సన్మార్గమునఁ బ్రవేశపెట్టు టుచి
తలఁక్షణముగద ! కానిమ్ము యెవనిదుర్మార్గము వానినేజెరచును.
ధర్మపక్షపాతి యగుభగవంతుఁడు లేఁడా? ఇంక నీ వరిగి, మృకండా
దిభూమికల బ్రహ్మలోకమునఁ బ్రవేశపెట్టుము. నే నింతలో సర్వ
కార్యసిద్ధి కై, కవియిష్టదైవమును సంస్కరించి వచ్చెద.

మా:—చిత్తము.

(నిష్క్రమించును.)

సూ:—(అంజలిఘటించి)

మ. దురహంకారరజ స్తమాదిఖలచి త్తుల్ గాంచఁ గా లేనిభీ
కర మై దీపజనాఘరక్షణకళా ఖండప్రకాశంబు నై
స్థిర మై పాపలతాలవిత్ర మయి దే దీప్యప్రభాపూర్ణ మై
పరగఁ లోకము లేలునీకరుణ మా పైఁ జూపవే ! మారుతీ !

(నమస్కరించి, నిష్క్రమించును.)

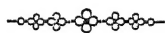
ఇది ప్రస్తావన.

“శ్రీరాఘవచంద్రపరమాత్మ సేనామః”

మార్కం డేయ నాటకము.

(ప్రథమాంకము. 1 వ రంగము.)

(సత్యలోకము, బ్రహ్మమందిరము.)

(సవేశము మృకండుహహర్వి, మఱియు నిద్దఱు)

(అనుబంధము-1)

ఋషులు:—(1-2 లో) (మృకండుఁడు) ఓహో! బ్రహ్మమందిరద్వారమును సమీపించితిమి.

ద్వార:—మహానుభావు లగుసంయమి! ద్రుల కభివాదము.

ఋషు:—కళ్యాణం భూయాత్

ద్వార:—మహాత్ము లరుచెంచుటకుఁ గారణ ముండకమానదు.

మృకం:—సర్వజగదుత్పత్తి, స్థితి, లయకారణభూతుఁ డగు, పరమేష్ఠి, దర్శనము ననానందించుటయె.

ద్వార:—మహాభాగ్యము. నిరాటంకముగఁ బోయి దర్శింపుఁడు

[శ్రుతులు దేరవఁబడును, తెల్లతామరగద్దెపై సరస్వతీచతుర్ముఖులు గోచరింతురు, వారి కెరుల నొకగంట (వేలాడు చుండును)]

ఋషు...సత్యలోకేశ్వరా! వాణీమనోహరా! నమస్తే! నమస్తే!

(అని యిద్దఱుమునులు లోనఁ బ్రవేశింతురు, మృకండుఁడుఁ జనఁబోవ, వేలాడుగంట మోగెను)

ద్వార:—(మృకండునాపి) మానివరా! క్షమించి, యిచ్చట నేయాగుఁడు.

మృకం:—(నెల్లబోయి) కారణ మేమి ?

ద్వార[1]:—“అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి” అను నాగ్యోక్తి దామెరిగిన
దేశద? అట్టిసంతానహీను లరుదెంచి, యీపవిత్రద్వారము దాట
నెంచినపు డీగంట, తనంతఁ దానె మ్రోగుచుండటయు, మేమవ్వారి
సడ్డగించుటయు, స్వభాషము. ఇప్పటినినాదసూచకమున, మీరట్టి
వారని, పోవల దని కోరుచుంటిమి. దయ యుంచి, తా మావలిగు
మ్ముముకడ నిలుపుడు.

మృ:—(భిన్నుఁ డై యావల కేఁగును)

బ్రహ్మ:—(లోని కేఁగినవారిలో) ఓహో! పరమతపోధనులా! విచ్చేసి,
సుఖాసీనులు కండు.

ఋషు:—(కూరుచుందురు)

బ్రహ్మ:—భవత్సంకల్పితసకలకార్యములుఁ జక్కఁగ నెరవేరుచుండెనా?

ఋషి [1]:—సకలలోకకళ్యాణానుసంధాయి వగుచతుర్ముఖుఁడవు, నీవు,
సీసంతతిని, సహస్రనేత్రములచేఁ గనిపెట్టుచుండఁ గొఱంతలు గ
లుగునా ?

బ్రహ్మ:—ఇ దంతయు ననిర్వాచ్యతపోమాహాత్మ్యము. మనీషాగరి
ష్టముఁ గొందరు, మృత్యువు నరిగట్టి, బ్రహ్మానందమునఁ దేలి
యాడుటకుఁ గూడ, నియ్యదియే కారణభూతము. పెక్కుయుగం
బులు మార్పడినను, నిశ్చలతపస్సమాధి నుండుదేహికి మాత్రము
భిన్న ముండదు. లీలామాత్రముగ నవస్థాభేద మొదవు చున్నను
తుట్టతుద కట్టివారికే, మహోత్సృష్టపదవి సిద్ధించును. ఇంకముం
దును మీ కవిఘ్నములఁగుఁగాక.

ఋషి [2]:—భగవదాశీర్వాదము, వరప్రసాద మై విరాజిల్లును. మా
కింక నెల వొసంగి, కాపాడుచుండుము.

(యిద్వరు నమస్కరించు చున్నట్లును, బ్రహ్మ యాశీర్వదించు
చున్నట్లు నుండఁగ—తెరపడును)

2 వ రంగము (ప్రవేశము మృకండుఁడు.)

నుబంధము-2) కట్టా! పూర్ణసంశోషమున మిత్తులం గూడి,
సనుదర్శింప నేతెంచిననా కెట్టిపాటువాటిల్లె ? నేఁ డెట్టిదుర్ది
ఞ్ఞంతటిదురంతసంకల్పవినాశన మొదై నఁ గలదా ? చీ! చీ !
కా ! సిగ్గులేక, తగుదునని, జీవచ్ఛనంబ వై, సాటివారిలోఁ
త్తి, యెట్లు సంచరింపఁ గలవు ? సతీశిష్యులమోము లెట్లు
గలవు ? సత్యలోకవిశేషముల వినఁగఁతూహల యగుసహ
చరిణి కీదుస్ఫురపరాభవ మె క్లుఱింగింపఁ గలవు ? చిరతప
స్యాయపరుఁడును, సకలముని జనస్తవ్యభవ్యచరిత్రుండును
భొండునిపుత్తుఁడ నై జన్మించి, తాండవలీలానందహృన్ముం
దు, దుస్తరకలుమారణ్యావీతినోత్తుండును, దీనజనావనదీక్షో
ణుఁడును నగు, గిరిజామనోహరుచరణసరోజము లత్యానంద
బసితనంబునుండి నేవించుచున్నను, కళంకమై, హేయమై,
నామై, దుస్తరమై, దురంతదుఃఖభోజన మైన, సంతానహైన్య
కాతకకూసంబునుండి తప్పించుకొనలే నైతిఁ గద ; (కొంచె
ఓహో! ఏమి నానిష్ప్రయోజనవాక్సంధానము ? జన్మాం
క్షుతపరిపాక మనుభవింపకమానునా ? తప్పదు. ఎంత
కైన, ననుల్లంఘనీయము (ఇంచుకనే పాఁగి) ఔరా ! ఎంతసరి
నినను, బ్రహ్మను నేవించి, నాతెరం గరియవచ్చు, పుణ్య
త్రోద్యయముం గనినంతనె, వెండియు నాసంతాపాగ్ని రవు
మనా ? వారినిష్కళంకదృక్ప్రసారమున, నీనాచురదృష్టశరీర
ము, నిట్టగిలుపున దగ్ధ మైనను మానెఁ గాని, గోరుచుట్టుపై
పోటు ననుకరించు నిప్పటి మిత్రసందర్శనమునకుమాత్రము
కుట కష్టము. (తెరలోఁజూచి) సహవాసు లనుదెంచు చున్న
ఓహోదయమా ! సీ వింకనుఁ బగుల కుంటి వేమి.

(అనుబంధము-3) (నిష్క్రమించును)

3 వ రంగము (అరణ్యము, మృకండాశ్రమము మరుద్వతి,

శిష్యుఁడు గూరుచుండి యుందురు)

శిష్యుఁడు:—అమ్మా ! కురంగపోతముల కాహార మొసంగి వచ్చెదను

మరుఁడు:—పోయి రమ్మ.

శిష్యుఁడు:—(నిష్క్రమించును)

మరుఁడు:—(లేచి, యాశ్రమముఁ బరికించి) కట్టా ! నాథుఁడు లేనికుటీర

మొత్తశోభావిహీనముగ నున్నది ?

సీ. అరవిందబాంధవుం డపరవారిధిఁ గృంకఁ

గళలేనిపన్నినీ కాంత సరణి

కీరమ్ము లేకశృం గారమ్ముఁ గోల్పోయి

పరికింపరాని సంజరము కరణి

శతపత్రయ్యుగ సరోజము లేక వెలవెలఁ

బారుచుండెడిసరో వరముభాతి

నాయకమణి లేక హేయ మై కనుపట్టు

రతనాలతార హారంబు లీల

గీ. పల్లవము లేనిమందార వల్లి పగిది

రసము లే నట్టి కావ్యంపు రచన యట్లు

ప్రాణకతి బ్రహ్మ నేవింప నరుఁగు కతన

బాడువారి న దయ్యె నీ పర్వశాల.

(నిటూర్పు వుచ్చి) అబ్బా ! ఏవియోగమైన భగింసఁ వచ్చుఁ గాని,

పతివియోగము దుస్సహము. మఱియు,

మ. అతిభౌగ్యాంచిత మైన వంశమున జన్మంబైనఁ గానీన మా

హితశుద్ధాంత నివాస మిచ్చిననుఁ గానీ యాపరేఖాకళా

న్విత యంచు న్నుతి కెక్కఁ జాలిననుఁ గానీ శ్లాఘ్యయై తాఁబతి

వ్రత కాకుండిన నట్టిసంపదలసత్వం బెల్లఁ శూన్యంబగున్.

అని వచించు ధర్మశాసనతానిబద్ధమానన నగు నే నేరీతి నై పంకల
ను? చతురాసనదర్శనోద్భూతపరమనంతోషస్వాంతః డగు, ప్రాణేశ్వ
రుఁడు వచ్చు నంతదనుక నేమునిపత్నులతో నై నఁ గాలముఁ గడపు
ద మన, సమీపాశ్రమము లరు దయ్యె. సత్సహవాసమున కై దూర
మును లెక్కింపక, యుటజమును విడిచి పోవుద మనిన, భాగ్యవశమున
నేయభ్యోగతి యైనఁ జనుదెంచి, కుటీరమున నివ్వరుఁ గానరామి, వేరొ
కచోటి కరగిన, తదాతిథ్యసత్కార్యాచరణమునకుఁ వెలి నై, గృహస్థా
శ్రమధర్మోల్లంఘనమహాపాపఫల మనుభవింపవలసినదాన నగుదుఁ గా
న, నాధునిరాకకు త్తణములు లెక్కించుకొనుచు నీవన్యమృగములతో
డనే కాలముఁ గడపెదఁ గాకఁ [కూర్చుండఁబోయి, నిరూపించుచు]
ఆహా! ఏమినాభాగ్యము ! ఎవరో ఋషిసహస్రములు, యీమార్గము
న నే దయచేయుచుండిరి; వీరి కాతిథ్య మొనఁగి, కృతార్థురాల నయ్యెద.
(ప్రవేశము, మునిశ్రావణ లిరువురు)

ము. శ్రావణ.—(1) (అక్కా)! ఇది యొకమున్యాశ్రమమువలె నున్నది!
ఇందలి సాధ్వీ నడిగి, దాహశాంతిఁ జేసికొందము రమ్ము.

(2) మంచిది (సమీపించుచుండును)

మరు.—(ఎదురుగావచ్చి) ^{మృత్యువు} అక్కా! విచ్చేసి, యీవ్యాఘ్రాజినము
నలంకరింపుఁడు.

(1) (2) [కూర్చుండి, ^{వినిపించు} చెలియేలా! నీవునుఁ గూర్చుండుము.

మరు.—[కూర్చుని] [అనుబంధము—4] [అత్రామతల్లుల కె
న యగుతాము, కడు బడలిన ట్లుంటిరి! తాళవృంతముతో, నించుక
విసరెద. విశ్రమింపుఁడు.

ము. శ్రావణ.—[2] సోదరీ ! ఇచ్చటిలతావితాసము లే శ్రమ నపనయింపు
చున్నవి. కొంచెముదాహ మగుచున్నది. మంచి నీ రొసఁగుముమా
కంటియే చాలును.

మరు.—అలా గే యిచ్చెదను [అనిజలములఁ గొనివచ్చి యిచ్చును]

ము. కాం:—[1] అమ్మా! నీనాథుఁ డెఁ దరిగె?

మరు:—పరమేష్ఠిని సందర్శింపనత్యలోకమున కరిగిరి.

శిష్యు:—[ప్రవేశించి] అమ్మా! హరిణములఁ గడుపుండి మేపి వచ్చితి.

మరు:—మంచిది.

ము. కాం:—[1] అమ్మా! ఈతఁ డొక్కరుఁ డే కుమారుఁడా?

మరు:—[చిన్నబుచ్చుకొని] అమ్మా! నే నంతటిభాగ్యమునకు నోచుకొన నైతి నితఁడుఁ బుత్రప్రసాదమునఁ దగు' శిష్యుఁడ.

ము. కాం:—1-2 (జలపాత్రల దిగవిడచి, లేచి) ఏ మేమి? నీ వనవత్య వా? ఎంతభాగ్యమున్నను, యెన్ని సంపదలున్నను, యెంతటివిద్యాబలపరాక్రమము లున్నను, యెంతసత్కర్మాచ్యుతానతత్పురు లైనను, సంతానహీను లైనచోనవన్నియు, నా నావిధకీచకగుల్బలతా శరునితానఘోరారణ్యప్రదేశమునం బ్రసరించు చంద్రశిరణములభౌతి నిష్ప్రయోజనం బగు. అట్టివారిచేతనుండి, తృణ మేని గ్రహింపఁ దగదు. (నీటిపాత్రలఁ జూపుచు) కలశములఁదీసి జాగ్రత్తఁబెట్టుకొమ్ము. [యిరువురునిష్క్రమింతురు]

మరు:—(నిర్ఘాతపడి జూచి) [అచుబంధము-ఏ] ఆహా! ఎంతపరాభవము! సాటివారిలో నా కెంతచిన్నతనము! గొడ్డ్రాలనునీచవాక్యమున కే నెట్లునైపుదు? అయ్యో! సహింక చేయున దేమి?

చ. పడతుక మాచుఁ బుట్టుటయె పాపము పుట్టినఁ గొడ్డరాలుగాఁ బుడమిఁ జరించుకంటె వన భూమినిఁ దా నొకమోడు మ్రోకుగాఁ బడుట సమంజసంబు జనవండ్కుఁడు గాఁడె మృకండుఁడన్న పేర్వడసిన నానిభార్య కిటు వంత ఘటిల్లె నిఁ కేమిసేయుదుక.

కట్టా! నాయీకశంక మెంతవిచారముఁ గూర్చు చున్నది! దాహబాధచే నీమునీపత్నీలు మాయాశ్రమమున కరుదెంచుట సంతోషమే యైనను గుళలప్రశ్నల నామానసముఁ గలఁగించి, కడునీచురాలవని, జలంబులఁ బరిశ్రేయించి పో నేల? ఈ ఘోరనిరకకూసమునుండి

తప్పించువా రెవరు? ఔరా! పరమేశ్వరులీల లెంతమరవగాహములు, ఎంతచిత్రములు.

(అనుబంధము-6)

శిష్యుః—అమ్మా ! అలవిగానిదాని కై విచారించినఁ బ్రయోజనమేమి? నేఁ జని, పూజాద్రవ్యములఁ గొనివచ్చెద, దేవతారాధనకు సమయ మగుచున్నది.

మరుః—చిడ్డా ! కొనిరమ్మ.

శిష్యుః—[నిష్క్రమించును]

మరుః—ఇక విచారించిన లాభ మేమి? నాధుని యాగమనమునకు నిరీక్షించుచు, నిష్ట దేవత యగు, గౌరినిఁ బూజింప నేఁగెద. (అని వెళ్లఁ బోయి, ధ్వని నాలించుట నటించుచు) ఆహా ! ఎచ్చటనుండి యో, విచారగ్రస్త మగు, కంతరవము వినఁచుచున్నదే! (చూచుచుండ)

మృకంః—(ప్రవేశించుచు) (అనుబంధము-7)

మరుః—(సంతోషాశ్చర్యభేదములతో) అయ్యో ! ఇ దేమి ? దేవా! పరమేశ్వర సేవాసముత్పన్న సకలకళావిభౌసురం బగుభవస్ఫులిచంద్ర మండలము, శోభారహిత మై యుండుటకుఁ గారణ మేమి ? యీ విచార మేల ?

మృకంః—(స్వ) కట్టా ! ఏ మని వచింతు ?

మరుః—ప్రాణేశ్వరా ! మాటాడరేమి? సత్యలోకమున కరుగ రైతిరా?

మృకంః—సతీ ! పోయితిని. ఫల మవాప్య మై చిత్తసంతోభకారణ మైనది.

మరుః—(తనలో) కటాకటా ! ఇచ్చట నా కేకారణమున సంతాప మయ్యెనో, యాకారణమున నే, జీవితేశ్వరున కాసన్నిధానమునఁ బరాభవము సంభవించి యుండునా ? (ప్రకాశముగ) నాధా! దైవవిధి మనల నిర్దుర బాధించుచున్నది. మనపూర్వజన్మకృతదో

షమునఁ గదా! సంతతిలేనివార మైతిమి. ఇంతకుము న్నిర్వురు ముని
నిపత్నులు, మనపర్ణశాల కేతెంచి, మంచినీ రిమ్మని, కుశలప్రశ్నల
చే గ్రహించి, గొడ్డురాలిచేతి పూరిపుడక యేనిఁ గైకొనఁ దగదని,
జలములఁ బరిత్యజించి పోయిరి. నే నాపరాభవమునఁ గుందుచుఁ
దమరాశ కెదురుచూచుచుండ నా యభాగ్యజేవత మీకునైతముఁ
దటస్థ మగుట, దురంతదుఃఖభౌజన మై యున్నది. మన కింక గతి
యేది? ఎవరు దిక్కు?

మృకం:—కట్టా! నేటికి మనయాశ్రమ మెంతవిచారగ్రస్త మైనది!
(భగవంతు నుద్దేశించి) ఓ సర్వేశ్వరా! శంకరా! దీనబంధు!
నేను నీదాసానుదాసుడ నై, నీవే యేడుగడ యని తలంచి, నిశ్చ
యమానసుడ నై, భజించు చుంటినే! యీదు స్తరకలుషవారా
శినుండి తప్పించుకొనుమార్గ మెద్ది? నీకన్నమాకు వేరుగతి కలదా?

మ. కరుణాలేశము లేదే? భక్తుడను నేఁ గానే? ననున్ బోవగా
భరమంచుకొ ద్యజియించితే? జగములన్ బాలింప నీవే కదా?
కరిచర్నాంబర! నాగభూష! హర! గంగాసంగమో ల్లాస! మా
దురిశంబుల్ దొలగింపవే! యొకసుపుత్రుం గూర్చవే! యీశ్వరా!

మరు:—నాథా! మనల నీకూపవచుండి దగిజేర్చ, నేమహానుభావుఁ
డైన దయచేసి, తరణోపాయ మెఱిగించిన సంతన మగునే! అది
యు, నరు దయ్యెఁ గద?

మృకం:—(అలించుటనటించి) పాశేశ్వరీ! ఎచ్చటనుండి యో, మహా
తీనినాదము వినవచ్చు చున్నది. దేవర్షి యగు, నారదుఁడు త్రిలో
కసంచారి యగుట, వియన్మార్గగామి యై, యెచ్చటికోఁ బోవుచుండ
నోపు! భాగ్యవశమున నిటు రాఁగూడదా?

మరు:—అయ్యో! మనకంతటి యదృష్టమా? (అని యిర్వురు బయ
లాలకించుట నటించు) చుండ!

శిష్యుః—(పూజాద్రవ్యములఁ గొనిప్రవేశించి) గురువుల కభివాదము.

మృకం:—దీర్ఘాయురస్తు.

శిష్యుః—(లోపలి కేగి, పూలబుట్ట నందుంచి వచ్చును)

నార:—(ప్రవేశము) (భజగోవిందం)

మృకం:—వందే హం సన్మనిషవిశ్రచరణం (నమసర్కించును)

మరు:—మహాత్మా ! నమస్కారము.

నార:—సుపుత్రా వాప్తి రస్తు.

మృకం:—దయచేసి, యీకృష్ణాజిన మలంకరింపుఁడు.

నార:—శ్రీమన్నాయణ ! నారాయణ ! (అని కూర్చుండును)

మృకం:—(కూరుచుండును)

మరు:—(నిలుచుండును)

మృకం:—దేవర్షిన త్తమా !

చ. అమలచరిత్ర ! మీరలు మ దాశ్రమ భూమిని జేరవచ్చుటన్

మునుఁ గృతకృత్యులన్ నలువ మానసమందుఁ దలంచి రంచు సెం

తుము భవదీయదర్శనము తోడనె ధన్యతఁ గంటి మయ్య ! మా

తనుము లడంగిపోయెఁ వసుధాస్థలి వార్త లెఱుంగఁ దెల్పుఁడీ !

నార:—“వసుధాస్థలి” యన నేల ? ముల్లోకంబులఁ గలవార్త లెల్ల

నీయుల్లంబు పల్లవింపఁ దెల్లం బొనర్చెద నాలింపుము. నిన్నటిదిన

మున, విధాతృసదనమ్మున కరిగి, ప్రసంగవశమున విశేష మరసి,

పిమ్మట, మృకండునకుఁ గతియేమని, సృష్టికర్తను బ్రశ్నించెతి.

మృకం:—మహాత్మా ! కమలగర్భుఁ డే మని యాన తిచ్చెను ?

నార:—“వాసనాశికి జని, గృహిణీనమేతముగ, మణికర్ణికాఘట్ట

మున, గౌరీ, శంకరులఁ గూర్చి తపం బొనరించినచో, నర్థనాశీశ్వరుఁ

డుఁ బ్రసన్నుఁ డై, సుపుత్రా నొకని బ్రసాదించు” నని నిరాఘా

టముగ వాక్పచ్చె నంతఃబితా మహా నాజ్ఞఁ గైకొని, నీ కీవార్తఁ

దెలియఁ జేయుట కీమార్గమునఁ పచ్చితిని.

మృకం:—ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! మహాత్మా! తమపరోపకారపారీక్ష
త నెంతయుఁ గొనియాడెద.

మరు:—సదయాత్మా! మణికర్ణికాఘట్ట మంతటిప్రభావము గలది కా-
బోలు! లేకున్న నిమిత్తమాత్రముగ, “వారణాశి” యనియే నెల
వీకుండునా?

నార:—సాధ్వీ! విపులముగవర్ణించిన, నొకగొప్పగ్రంథము కాగలదు.
బ్రహ్మదులుఁ దత్సరోవరస్నాన మాచరించి, నిశ్చలతపంబుఁ జేసియే
భవనములఁ నృప్తింపఁ బెంప, హరింప నమర్థి తైరి. కావున మీ
రింక వేగిరంపడి, కర్తవ్యమున కుపక్రమింతురు గాక

మృకం:— }
మరు:— } మహాభాగ్యము.

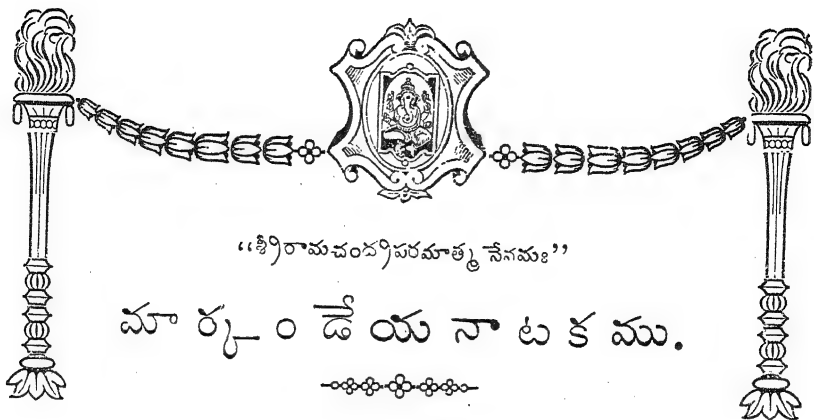
నార:—నే నింక నాయాశ్రమమున కేగదను, మీరు రేపటియంద
యమ్ముననే పయన మగుండు.

మృకం:—చిత్తము! వెండియుఁ దమదర్శన మపేక్షింతు.

నార:—అలాగుననే! మీపుత్రునిజలిబిలిపల్కు లాలింప విచ్చేయకుండు
నా? (అని వెళ్లుటనటించును) (భజగోవిందం)

మృకం:— }
మరు:— } (సాగనంపుట నటించును, తెరపడును)

“శ్రీరామచంద్రపరమాత్మ నేనమః”

మార్కండేయ నాటకము.

ద్వితీయాంకము. 1 వ రంగము.

కాశి కాపురవీధి

(ప్రవేశము భట్టోజీదీక్షితులు)

భట్టో-జ్ఞో॥ వందే శంభు ముమా పతిం సుర గురుం వందే జగత్కారణం
వందే పన్నగభూషణం త్రిపుర బిత్ ఫాలాగ్ని నేత్రోజ్జ్వలం
వందే భక్త జనా ననం శశి ధరం వందే ముకుంద ప్రియం
వందే దేవకిరీటగోటివిలసత్పాదారవిందం శివం.

(ప్రవేశము వేంకటన్నలు)

వేంక:—(స్వ) వృద్ధజంబుకమువలె నీభట్టోజీదీక్షితు లెచ్చటికో వెళ్లు చు
న్నాడు. ఎప్పుడు చూచినా ధనార్జనప్రయత్న మేకాని యితరవ్యా
పారములేదు సంతానమూ, చట్టుబండలా! ఎవరుతినను! శవవాహక
సంపాదనబాపతు రెండులక్షలు, నీటికాసులుతాలూకు లక్షాయేంబ
దివేలు, పూశ్చిపెట్టి పొట్టనిండు గూడైన దినక, యీమట్టచుధ్యా
హ్నమునఁ గ్రిందఁగాళ్లు, మీద నెత్తి. కాలుచు నుపాదానమునకై
బయలుదేరకున్న, వీని కేమి మునిగిన?

భట్టో:—(కఱ్ఱబొట్టాడుచుకొనుచు సమీపించి) ఎవరు నాయనా? వేం
కటావధానులా యేమి?

వేంక:—అవధాని కాదు! వైనులు.

భట్ట:—నీవా! రామసోమయాజుల బిడ్డవా?

వేంక:—ఆ! అగును. అయితే, తాతా! ఇంతయెండలోకూడఁదిరగట పెందును. ఆకూడఁబెట్టినది చాలదా? ఇంక నీవృత్తి మానరాదా?

భట్ట:—అగునుకాని అలవాటు వదలితే తోచదు బాబు!

వేంక:—తోచకుంటే కులాచార మగుతపస్సుఁ జేసికొనరాదా? దానివలన, పూర్వపుణ్యముండి, సంతాన ముదయించి సద్గతిఁ జేకూరునే!

భట్ట:—ఓరి! వెట్టివాఁడా! యింకను సంతానాపేక్షయా? సరిసరి!

వేంక:—నేనువెట్టివాఁడనుఁ గాను! చూడు మామణిక్కర్ణి కాఘట్టమున మృకండమరుద్వతులను మునిదంపతులు నీకంటె వయోవృద్ధులు, సంతానాపేక్షచేఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠులై, యీశ్వరు నారాధించుచున్నవారు. ఎక్కడనో మునిపల్లెయండుండువారే యిచ్చటకురాఁగా నూరిలోనివాఁడవుఁవారికన్నఁజిన్నవాఁడవునీ వుపేక్షించుట మంచిదియా?

భట్ట:—అయితే! వారిసంగతి నీ వేలాగ్రహించితివి?

వేంక:—విశ్వేశ్వరార్చకునిభార్య చెప్పిన దని మాయుంటిది నాతోఁ జెప్పినది.

భట్ట:—అంతేనా? నీవు చూడలేదుగా!

వేంక:—అవ్వతోకూడా! నీ వాయుద్యమమున కుపక్రమించిన నేనే చూచి వచ్చెదను.

భట్ట:—ఇదుగో నోయి! దీని కేమి! నన్ను “తాతా” అనినను, మాయుంటిదాన్ని, అ వ్వనకునుచూ! విన్ననా మాట దక్కదు.

వేంక:—అయ్యబాబో! నీకన్నముసలిదిలా గగఁపడునే, అంశకోపమా? ఆల్పాగైన, కోపి కోపిక యుండదు! అదిలేకున్నఁ దప మాచరించుట కష్టము. ఆచరించినను, సిద్ధింపదు! రా! రమ్మ! ఇంటికిఁబోవుదము.

భట్టో:—నే నాలావెల్లి రెండుమూడుగడప లెక్కినం గాని చెంబు నిండదు. నీవు పద.

వేంక:—మంచిది (నిష్క్రమించును)

భట్టో:—తప మట, వీడిమొగ మట, సంతాన మట; ఒకవేళఁ గలిగినను నే నింతకష్టపడి యార్జించినది వాఁ డేదురభ్యాసమున నాశనముఁ జేయునో, తద్వారా పితృదేవత లధోలోకముపాలు గావలసివచ్చును. సంతానము లేడువిధములు గాన నాయవసానకాలమున కున్నధనములో నేఁబదివేలు భార్య కుంచి, మిగిలినది యేభారతీయవిద్యాల యాదుల కై న నిచ్చిపోయెదను. (నిష్క్రమించును)

(ఇదివిష్కంభము)

(తెర యెత్తఁగా, మణికర్ణిక, యీశ్వరభ్యాసముఁ జేయుచున్నప్పు కండమరుద్వతులు నమస్కరింపుచుఁ గనిపింతును)

మృకం:—శంభో! సకలాభీష్టప్రదా! శారీరమణా! పాపహరణా! మ. కరుణలంకృతమానసాంబరహ! శ్రీ కంతా! సదానంద! దుస్తర దుర్వారభవాంబురాశితరుణా! సద్యోగ సంపత్కరా! గిరిజేశా! త్రిపురాసురాంతక! మహా గ్నిజ్వాలికానేత్ర! నికశర ణంటిక నిజ భక్త పోష! సకలై శ్వ ర్యాకరా! శంకరా! (శారీశంకరులుఁ బ్రసన్న మగుదురు)

శంక:—ఓవుణ్యదంపతులారా! మీనిశ్చలతపంబున కానందభరితుల మైతిమి! మీ రర్థించినపుత్రిఁడు దీర్ఘాయుర్దాయువుగలదుర్గుణుఁడు గావలెనా? అల్పాయుష్కుఁ డగుచుగుణుఁడు గావలెనా? కోరికొనుఁడు.

మృకం:—దేవాదిదేవా! సకలలోకశరణ్యా!

మ. చిరకాలంబుననుండి సంతతికి నై చింతించి చింతించి త్వచ్చరణాబ్జంబుల పూజ సల్పి ఖలు నే చందంబునకా గోరుదుకా దురితుకా గాంచె మృకండుఁ డంచు జనముల్ దూషింప నెట్లోర్చెదకా మొరకుంబుత్రిఁడు వంశవృక్షమును నిర్మూలంబు గావింపఁడే?

శంక:—అటు లేని, మహాన్నతగుణగణాలంకారుండును పదియార్వత్సరముల కతిక్రమించని వయఃపరిమాణుండును నగు వాని నొసంగితి.

మరు:—(భేదామోదములతో) కట్టా! మాయానందకాల మెంతస్వల్పము? అయిన నీజగజ్జనని నిట్లు వేడుకొనియెద. (స్ర) ఓతల్లీ! దీనజన కల్పవల్లి?

గీ. గొడ్డురా లనుకూట కేఁ గుందికుంది!
ప్రాణములువోక జీవచ్ఛ వంబ నగుచుఁ
గడకు నీదయఁ బుత్రునిఁ గాంచిమఱల
నతని, యల్పాయువున కయి, యడలఁ గలనె !

గౌరి:—సాధ్వీ! నారు వోసినభగవానుఁడు నీరు వోయకుండునా? ఇప్పుటి కొం డెద్దియుఁ గోరకుము.

మరు:—మహాప్రసాదము (మృకండమరుద్వతులు శిరములు వంచి నమస్కరింతురు) తెర వాలును)

(అరణ్యమార్గము) (ప్రవేశము నారదుఁడు)

నార:—(భజగోవిందం) ఔరా! పరమేశ్వరునిమాయ దెలియుట దుస్సాధ్యముగద! ఎంతకాల మెవ్వరి నేమనోవ్యాకులతచేఁ గృశింపఁ జేయునో! ఎవ్వరి నేవిధమున సంతోషసాగరమ్మున నోల లాఁడించునో, తెలియసీక, రాత్రింబవళ్లనోలె నాయాశ్వు సుఖములను, హఠాత్సంభవములుగ, నమకూర్చు చుండును. అటులే కాకున్న, మొన్న మొన్నటివఱకు, సంతానహీనతచేఁ బరితపించినమృకండమరుద్వతులకు, పుత్రప్రాప్తియగునని యెవ్వ రేనిఁ దలఁచిరా? ఇది దైవయోగముగాక యితరమగునా? కాని, పాప మాతనయునకు పోడశవత్సరము లే జీవితకాల మగుటకు విచిత్రంపవలనె నిట్టి పాటునకుఁ బూర్వజన్మకర్మము కారణముగాఁ నుండవలయు లేదా యేతత్పురిమాణమునకు గోప్య మగుభావ మే దేని యుండ నగు సంతియె కాని,

తనభక్తులును, నృద్ధులును, జిరకాలమునకు సంతానోదయమున నా నందించువారును, నగుమునిదంపతులను, వెండియు దుఃఖింపజేయుటకు, గౌరీవరుం డంత నిర్దయుఁడా? కాఁడు! కావున నేనీవిషయమున నిశ్చయము తేలువటకు, నోపినకొలంది శ్రీధృతో విచారించి, నారదుఁ డు, కలహభోజనుఁ డే గాక, భూతదయాపగుఁ డనికూడఁ గీర్తివహింపవలయు. లిఖిత ముండే నేని, యీసందర్భమునఁ గడుపునిండ భోజనముగూడ సమకూడును. నేటి కింక నాయాశ్రమమున కేగి, కర్తవ్య మాలొచించెద. శ్రీమన్నారాయణచరణరవిందధ్యానానందమానమానసుఁ డగు నీచేవర్షివాంఛితములు నెరవేర కుండునా? కానిమ్ము. (భజగోవిందం)

(మృకండునివర్ణశాల, మరుద్వతీమార్కండేయ, శిష్యులతోఁ

గూర్చుండి యుండఁ దొయెత్తఁ బడును)

మృకం:—మరుద్వతీ ! ఋషిసాంప్రదాయవిరుద్ధ మగు, ప్రేమానుబంధమునుబట్టి, నేను సైతము విడచి యుండఁజాలను; కాని, “గురుశుశ్రూషయా విద్యా”యను నట్లుగొంతకాల మైన గురుకులవాసు నొనర్చినం గాని యుత్తమము గాదు. న యొద్దనే చదివితమన, లేకలేక జన్మించినతనముఁ డగుట, భయభక్తులతోఁ జదివించుటకు, మోహమను నదభ్యంతరము ప్పెను. భయరహితులకు నిర్దుష్ట మగువిద్యాగంధ ములవడదు. అందుచే, నామిత్రుఁడును, సర్వశాస్త్రపారంగతుఁడును, నగు, కణ్వమహర్షికడఁ జదివించుట నమంజనము. తదాశ్రమ మిచ్చటి కనతిదూర మే యగుటవలన మన మప్పు డప్పుడు చని, చూచి వచ్చుటకును, అనభ్యయనదినములలోఁ గుమారుఁడు వెచ్చి పోవుటకును, వీలుగ నుండును. ఇంక సంకోచింపకుము.

మరు:—చిత్తము. తమ రెఱుంగని యంశముఁగలదా?

(ప్రవేశము కణ్వుడు)

మృకం:—ఓహో! ఏమి నాభాగ్యము. నామస్మరణమాత్రమున దర్శన మలవడుట కెంతయు సంతసించెద. (చేతఁజూపి) ఈవ్యాఘ్రాజినము పై విశ్రమింపుము.

కణ్వు:—(కూరుచుండి) మిత్రమా! మృకండా! పరమేశ్వరసాక్షాత్కారధ న్యతముఁడవు, నినుఁ గనవచ్చుట యబ్బురమా? (మార్కండేయుని జూపుచు) ఇతఁ డేనా? శంకరవరప్రసాది!

మృకం:—(కుమారునితో) బాబూ! తాతగారికి నమస్కరింపుము.

మార్కం:—(కణ్వుని డాసినమస్కరించును) (అనుబంధము 12)

కణ్వు:—శుభం భవతు! శుభం భవతు (అని దగ్గఱకుఁ దీసికొని) నాయ నా! ఈశ్వరదత్తుఁడ వగుటనీయాశ్లేషణ మమందానందదాయక మై వెలయు చున్నయది (మృకండునితో) వయస్యా! నారదునివలన సర్వ మెఱింగితి, భగవానుఁ డిం కే మాజ్ఞ నొసంగెను?

మృకం:—అజ్ఞలమాట యటుండఁగ ఆహా! యేమాపరమేశ్వరునిదయా ర్ద్రస్వాంతము! యే మాభక్తవత్సలత! సాక్షాత్కారసమయనిరుప మానంద మిప్పటికినిఁ బులకాంకురితశరీరుఁ గావించు చున్నది విచుము.

సీ: మృగపా ధోధిముద్దుల పట్టి యా శశి

ఘనజటాజూటాట విని వెలుంగ

విమలీ కృతా ఘాఘ విష్ణు పాదో ద్భవి

జాహ్నువీదేవి శీర్షమునఁ గులుక

సకలలో కాలోక సంస్తూ యమాన రు

ద్రాక్షులు భూతి దే హమున మెరయ

నగణిత గుణరాశి జగదంబ శాంకరి

ప్రీతితోవామాం క పీఠి నుండ!

గీ: ప్రీతిత గజచర్మవసనధా రణముతోడ

డంబుమీరు త్రిశూలహస్తంబుతోడ

భక్తసంతానశీలత త్వరతతోడ

హరుని కనులారఁ గంటిమి యూర్తిఁ దీర.

అత్తుఁడా నీవాక్యములచే నా కిప్పుడు సాక్షాత్కరించినట్లు
భవదానందమునకు మేర యున్నదా? పులకాంకురమాత్ర
మ. చైతన్యముం గూడఁ దొలంగించును. ఇట్లెంతకాలమువ
స దనివి తీరదు. న న్నెందులకు దలపెట్టితివి?

శిట్టిశపఃఫల మగు నీచిటుతని నీయొద్ద విద్యాభ్యాసనిఁ
నెంచితి; నందు కై.

ంచిది! ఇది కడుయోగ్య మగుసమయము! నావెంటఁ గొం
ఁ బంపుము.

సమాధునిదగ్గఱకుఁ దీసికొని తండ్రి! “విద్యావిహీనఃపశుః”..
వల్లు వచింతురు కాన కొంతకాల మీగురువులకడఁ జదువు
నవా?

-జనకా!

జగతి జన్మించి మానవ జాతీయందు
మాధ్యమున మని యుంట, న మంజనంబె?

కాన నీదేశికుని నన్ని ధానమందుఁ

జదివి వచ్చెదనయ్య! ని స్సంశయముగ.

స్రఱకుఁ దీసికొని) నాయనా! మే మున్న డప్పుడు వచ్చి చూ
చుము. గురువులయాజ్ఞ యైవప్పుడు సహవాసునితో నీవు
దవుగాక పోయిరమ్ము.

-తండ్రి! నమస్కారము. తల్లీ! నమస్కారము. నన్నుదీవిం
ఁడు.

సకలవిద్యాపాఠంగతో భవ.

నోయి నాయనా! (వృకండమరుద్వతులతో) ఇంక మీ
మే మేగి వత్తుము-- (తెరపడును)

(ప్రవేశము. ఋషికుమారు లిరువురు)

(1 మైత్రేయుఁడు. 2 శారద్యతుఁడు)

శార:—మైత్రేయా! మార్కండేయుఁడు, శంకరవరసంభవు డగుటఁగాఁ బోలు నక్షరాభ్యాసమైనది తడవుగఁజూస్త్రీచర్చలందు నెవ్వరికి సం ద కున్నవాఁడు. దైవకటాక్ష మెంతకై నఁ జాలినదేనుమా!

మైత్రే:—సందేహమా! కాని, యీతనిమనోనిరూఢతఁ గనుగొనవల యు నని నా కించుక యూహ జనించు చున్నది. అందుచే నేటికుశా సంగ్రహణసమయమున నేను, విష్ణువేచుహోత్కృష్టుఁడనియు శివుఁ డు సామాన్యుఁ డనియుఁ నిమిత్తమాత్రముగ నుపన్యసించి, అందు పై హృదయముఁ గనుగొనియెద.

శార:—అతఁడు, జ్ఞానసంపన్నుఁడు. అందుచే, శివకేశవులకు భేదముఁ గల దనుట కంగీకరింపఁ డని తోచెడిని.

మైత్రే:—అట్టి యభేదసాంప్రదాయము, మనము నైత మెఱుంగమా? అయినను, మార్కండేయుని యభిమతముఁ గూడ, నతనినోట విను ట కెట్లుండునో యని.

శార:—ఇంతకంటె, నీశ్వరతత్వమును గురించి యుపన్యసింపు మని కో గుట సమంజస మేమో?

మైత్రే:—ఒకనిమనోవ్యక్తిఁ బయల్పరచుటకు, యుక్తిప్రయోగ మే ముఖ్యముగద?

శార:—సరి యే కానిమ్ము. పూజాద్రవ్యములఁ గొని రాఁదగిన సమ య మగు చున్నది పోవుదము. (నిష్క్రమింతురు)
(విషినవాటిక; ప్రవేశము; మార్కండేయుఁడు, శారద్యతుఁడు,

మైత్రేయుఁడు, గాలవుఁడు.)

(అనుబంధము-13)

మైత్రే:—ఆహ! ఆవలపత్రము లెంతయానంద మొనఁగుచున్నవి, కావుననే, శ్రీమహావిష్ణు వీ యాకుపైఁ బరుండి సప్తమహర్షులచేఁ

గొనియాడఁబడియె. శివుఁడు శివుఁ డనుట యే గాని, ప్రేతభూములం దక్క, నిట్టిమనోహరతలమున నెన్నఁ డేని నివసించెనా?

౭:—రమారమణుపైఁగలప్రేమ, సుమారమణుదూర సగునా?

తే:—తూలనాడు లే మున్నది? బుడబుక్కలవేషము, సతీవిసర్జనము, పులికలాపము, పునుకమాల, భిక్షుకత్వము. శిరస్తటగంగా ప్రశంస మున్నగున వెవ్వ రెఱుంగరు? యథార్థముఁబలుకుట తప్పగునా?

౮:—(ఆనందమున నవ్వు చుండును)

౭:—మార్కండేయా! వింటివా? శివతీరస్కారము. దీనికి నీ వేమందువు?

౮:—ఏమందురు! అమితానందము నొందుదురు. ఏల నన దూషణచేఁ గాని, భూషణచేఁ గాని, భగవన్నా మోచ్చరణ మొనరింపుట యే గడ! ముఖ్యము. అందు, శివ, కేశపుల నిర్వర నొకేకాలమునఁ దలంచుటచే, మఱియు సంతోషము. ఒకవేళ నీవనినట్లు నిక్క మగుదూషణ యే యనుకొనుటకు, లోకపావనుం డగుశంకరునిపవిత్రత్రయము లగుచర్యల నే వక్కాణించె గాన నట్టి యవకాశ మణుమాత్రమును లేదు. రక్షకుఁ డగుశంకరుఁడు, గజచర్మ వసనధారుఁడై, భృంగీశ్వరాదులఁ బురస్కరించుకొని కైలాసాచలొన్నతప్రదేశమునఁ దాండవకేళి యొనర్చినప్పుడు, తన్నహేళ్యరకరాలంకృతం బగు, బుడబుక్కలడక్కివంటి, ధమలకమునుండి జనించిన శబ్దములం బట్టియే, పాణిసీయుఁడు మొదలగుధీవిశాలురు, శబ్దశాస్త్రముల రచించి, భాషాప్రపంచమునకు మే లొనరించిరి. కావున, బుడబుక్కలవేష మొక్కటియే జగంబుల కింతటిమహోపకారమొనర్ప, నిఁకఁ దక్కుంగలశివలీల లెంతజగదుద్ధారణకారణంబు లగునో యూహింపుము! ఇయ్యది కౌముద్యాదిగ్రంథపఠనప్రారంభమునమనము చదివినదే కద! ఇది యిట్లుండ “శివాయ విష్ణురూ

పాయ, శివరూపాయ విష్ణువే"యని వేదములువ్హోషించుచుండ నదిగు
రైటుంగక భిన్నాభిప్రాయులై గొందఱు చెడిపోవుచుండిరి. కాని,
మన మామార్గ మవలంబించక పెడతో"వలం జరువారల నీమార్గ
మునఁ బ్రవేశింపఁ జేసి, సంఘీభావమున మెలంగుట పర మోత్త
మము. అట్టియొక్కస్థాన మే ప్రాణవము. అది యే సర్వశక్తిస్వరూ
పపరబ్రహ్మ మని పేర్కొనఁబడుచున్నది. సంఘీభావశూన్యుని
చిత్తము, నిర్మలినముగా నుండఁ జాలదు. కల్మషహృదయ మే
పాపకార్యాచరణములకు మూలకందము. అట్టివానిని భగవంతుఁడు
విశ్వసించఁడు. "ఐకమత్య" మనుమహాయుధము ధరింపకున్న, భగవ
త్కార్యములు గాని, దేశవిషయములుగాని, వంశమర్యాదలు గా
ని, చివరకు బహుస్వల్ప మగుస్వవిషయముఁ గాని, నెగ్గించుకొను
ట కష్టము. గావున, నీతని నే నేమియు, ననుటకునమద్ధుడఁ గాను.
ఒరులుఁ బ్రేరేపించిన నొడంబడను! అట్టియగత్యమును, లేదు! నీ
యందు, నాయందు నితనియందు సకలభూతములందు, సంపూర్ణ
ముగ నిండి యుండి ప్రకాశించువాఁ డొక్కఁడే యగుట నిశ్చయ
ము. నిర్ధారణము. నిస్సందేహము. ఇది యంతయు నెఱింగి యున్న
ను, నాహృదయముఁ గనుఁగొనుట కీమిత్తుఁ డట్లాడఁ గాని,
యితరము గాదు. (మైత్రేయునిబుజమునఁ జేయివైచి) చెలికాఁడా!
నీమూలమునఁగద, సత్కాలక్షేపము జరిగినది. ఎంతయుసంతోషము.

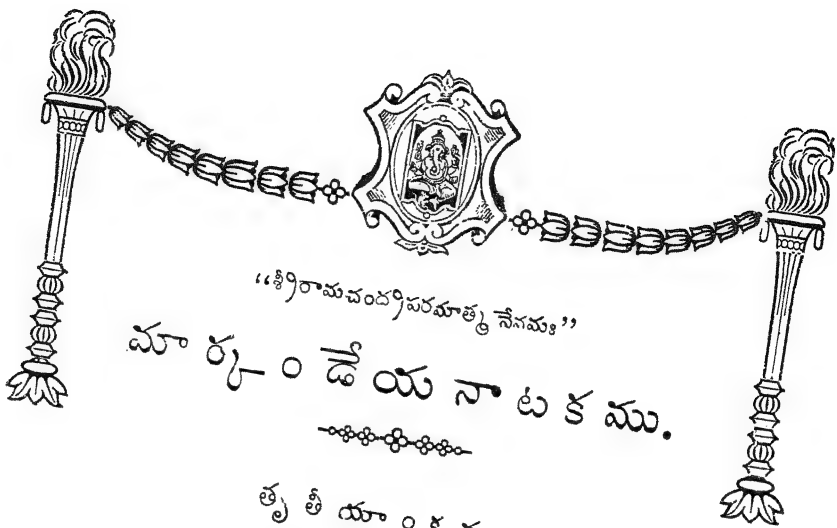
మైత్రే:—(స్వ)అహా! ఇతఁ డెంతసాత్వికస్వభావుఁడు శాంతవర్తన మే,
ధూర్తకులవిభంజనము (ప్ర)జ్ఞానసంపన్నుడ వగుమార్కండేయమా!
నీమిత్రోతకు నీనిష్కళంకహృదయమునకుఁ గడుంగడు సంతసించితి.
నీవుదలంచినట్లు నిన్నుఁగనుఁగొనుట కే నట్లంటిఁ గాని, యితరము
గాదు. మన్నింపుము.

మార్కం:—మిత్రుఁడా! మన్నించుటకు, నీయొనర్చినత ప్పేమి? ఇంక

మన మందఱ మొకమా రాయీశ్వరు ధ్యానించి పిమ్మట కుశ,
సమిధ, పుష్ప, పత్రాదులగ్రహించి, గుర్వాశ్రమామున కేగెదము.
అందఱు:—అటుల నే గావించెము.

(అనుబంధము-14) (పుష్పాదులఁ గోయుట కై నిష్క్రమింతురు.)

“శ్రీరామచంద్రపరమాత్మ నేనమః”

మార్కం డేయ నాటకము.

తృతీయాంకము.

(మృకండాశ్రమము)

మరు:—ప్రాణేశ్వరా! సుతుఁ డింకనురాఁ డయ్యెనే? నేఁ డనధ్యయ నము గద?

మృకం:—వచ్చుచుండె నని యూహింతు.

మరు:—దేవా! కుమారు నింక మనఁజూత్రమమున నే యుంచి విద్య నేర్చుదురా?

మృకం:—అటులే వర్తమాన మంపితిఁగద!

మార్కం:— } (పవేశించి) డననీజనకులారా! ఎందనములు
శార:— } దేవా! నమస్కారము.

మృకం:— } నాయనా! రమ్మ (అని కుమారుని దగ్గఱకుఁ దీసికొందురు)

మరు:— } (శారద్యతునితో) అబ్బాయీ! కూర్చుండుము. శాశ్వతబ్ర

హ్మనిష్ఠాగరిష్ఠుఁ డగు, మీయాచార్యుఁడు, శిష్యులు లో నగువా రి, సుఖముగా నుండిరా?

శార:—అయ్యా! అందఱు కుశలముగ నుండిరి. మీతనయు దిగవిడచి,

క్షేమవార్తః గొనిరమ్మని సెలవిచ్చిరి. నా కాజ్ఞ నొసంగుడు.
 మృకం:—సంతోషము. సర్వదాకృతజ్ఞుడ నని మనవి జేయుము.
 మరు:—నాయనా! యాశ్రమవాసినులకు విధేయురాలనవిన్నవింపుము.
 శార:—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

మృకం:—(కుమారుతో) బిడ్డా! కులదీపకా!

చ. విదిత యశుండు కణ్వముని విద్య లొసంగెనె? గారవంబునకొ
 జిదివి తివే? గుమాత్తముని సన్నిధి భక్తి సమస్తవిద్య లిం
 పొదవఁగ వాని నెల్ల విన నుంటిమి నేనునుఁ దల్లి కాన స
 మ్మదమునఁ బల్కుచుయ్య మనముల్ వికసింపఁ గుమార రత్నమా.
 మార్కం:—తల్లిదండ్రులారా సకలశాస్త్రములఁ జదివితీ విద్యకు విన
 య మే భూషణమని గ్రహించితి. (అనుబంధము--15)

మరు:—తనయా! సహజాలంకార మగు, నీనమ్రత యే, నిన్ను విద్యా
 వంతు నొనరించె. కన్నండుకు మాకును, విద్యోపదేశ మొనరించినం
 దులకు గురులకును, సంతోషముఁ గూర్చితివి. ఐహికాముష్మికను
 ఖావలంబనమునకు, విద్యయే కారణభూతముగద.

మార్కం:—తల్లీ! పడరానిపాటల్లన్నియుఁ బడి, నన్నుఁ గనుటచే నె
 క్కుసుప్రేమ ముండుటయు, దానివలన నన్నుఁ జూచి కాని నాప
 ల్కు లాలించి కాని మీ రానందించుట సహజమే. ఎంతటి యప్ర
 యోజకుఁ డైనను తమబిడ్డ తమకు మంచివాఁడుగనే తోచుట లో
 కసామాన్యము గద!

మృకం:—కుమారా! (అట్లనకుము) శంకరవరప్రసాది వగుట నీ కేకొ
 అంతయు లేదు.

మార్కం:—ఒనకా! కొంతలే కేమి? సకలలోకశరణ్యుఁ డగు నీశ్వరు
 నారాధించితివా? అదిగొప్పలోపము గా కుండునా? (మానవుఁ డై
 జనించినందుకు, జననీజనకుల సంతోషపెట్టవలయు; వంశమర్యాదలఁ

గాపాడవలయు; సకలభూతసమదృష్టిని జరింప వలయు; విద్యాభివృద్ధికై పాటుపడ వలయు; జ్ఞానాభివృద్ధికై, పెద్దలపాదసేవ జేయవలయు; ధర్మోద్ధరణమునకై, స్వశరీర, పాణాపేతుల నై తముద్యజియింప వలయు; నిష్టాగరిష్ఠుడై సర్వేశ్వరుఁ బ్రసన్నుఁ జేసికొని, జన్మరాహిత్యపదవి నందవలయు. అట్టివాఁడే మానవుఁడు; వానికే యంతటఁగొనియాడఁబడుయశస్సు చేకూరును. ఒకవేళ నిందేయంశమునఁ బ్రవేశింప కున్నను, మూఢభక్తిచే నైన భగవత్సేవ నొనరింప వలయు (అనుబంధము--16)

కావున నేనీశ్వరసేవకై కాలనిరీక్షణ మొనరించు చుంటి. నెల వొసంగినఁ బరమానందభగతుఁడ నగుదు.

మరు:—పట్టి! మాకప్పుడే నీవియోగము ఘటించువా?

మ. జననం బందితి మొన్న మొన్ననె గదా? సంతోష మేపార విద్యను నేర్పింపగఁ బంపఁగాఁ బడితి వంతఁ బంచమా బ్దంబునకదనయా! యీశ్వరుఁ గొల్వలేకనుచుఁ జింత బొందె దేమందుఁదల్లిని కన్నందుకుఁగొన్నినా శ్లయినఁ బొలికాచాచికోఁజెల్లదే? తండ్రి! నీ వన్నమాటనేనిఁ జెల్లించుకొన వలదా?

మార్కం:—అమ్మా! నే నే మంటిని?

మరు:—“తల్లిదండ్రుల సంతోషపెట్టవలయు” నని పలికితిని కద?

మార్కం:—సత్యమే! అయినను, శునకమువలెఁ జంచలవర్తనముగలచిత్తమునకు బుద్ధిఁ జెప్పి, యీశ్వరసేవా పరశంత్రుఁడై తదేకధ్యాసనంపన్నుడై, పరమానందమున మునింగి, తేలుచున్నతనయు నీక్షించుట, మీసంతోషమునకుఁ గారణ మగుఁ గాని, నాలు గక్షరములు పట్టువడుటయే కాఁజాలదు. కానఁనన్నుఁ జూచి ప్రస్తుతము సంతోషింపనగునా?

మృకం:—తనయా! నీవాంభిత మత్యంతసమాదరణీయ మైనను, మా మురిపెముఁ జెల్లించుట కేని మఱికొంతకాల మోషిక సేయుము!

మార్కం:—జనకా! నేనుదనయుడ నై యుండఁ నీమాజ్ఞకు వ్యతిరేక ముండునా! (అనితల్లినిజూచి) అమ్మా! ఆశ్చర్యముతోస్వగతము) ఇదే మి! నాతల్లి దుఃఖించుటకుఁ గారణ మేమి? (తల్లితో) మాతా! ఏలవి చారపడియెదవు? మీ మాజ్ఞలేక నేఁ బోగలనా? పోయిన, నాత పము సిద్ధించునా? మీరు మనఃపూర్తిగఁ బూజ్యునినపు డే పోయె దను చింతింపకుము (తనలో అనుబంధము-17.)

నావాక్యమే, యీమెవిచారమునకుఁ గారణము ఆహా నేనెంతదుర్మార్గుడను! తల్లికి సంతాపముఁ గలిగించి, పాప మొడిఁ గట్టితిఁ గద తల్లియన సామాన్యమా? ఆపెహృదయమునకు భేద మొదవించు లకంటెఁ ఘోర ముండునా? నిజము నాలోచించినచోఁ దల్లికన్నఁ జుట్టము, గురువు, దైవముం గలఁడా? మఱియు

చ పరము నిహమ్ముఁ గూర్చుభవ బంధములకొదొలగంగఁ జేయుచు స్తరదురితప్రచారములఁ సంహరణం బొనరించు మీద ధీ మరు నొనరించు సంతస మ పారముఁగా నిడు మాతృభక్తి తత్పరుఁ డగువాని కీశ్వరుఁడు, ధన్యుఁడు తల్లినిఁ గొల్చుచున్నాడే. కావున, సకలకల్మషములుఁ బటాపంచ లగుటకు, పరివ్రాతాశిరోమణి యగునాతల్లిఁ బాదము లంటి ననుస్కరించెద (తల్లికాళ్లపై బడి) అమ్మా! మన్నించుము.

మతు:—నాయనా! ఈదుఃఖమునకు నాపురాకృతదోష మే కారణము, గాని, నీవు కావు.

మృకం:—(విచారము నటించును)

మార్కం:—తల్లీ! నీపురాకృతదోషఫలము, నేనె యగుదునా?

మృకం:—సుతా! సీయం దిచుమంతయు దోసము లేదు.

మార్కం:—(చూచి) అయ్యో! జననీజనకు లిద్వగు విచారగ్రస్తు లయి రే. దీని కేదియో మహాకారణ ముండును అడిగెకఁ గాక

(ప) అమ్మా! నాయనా! మీసంతాపమున కేమికారణము? ఏల వచింపను, నామనఁబు తత్తరపడుచున్నయది. వేగ నెలవిండు.

మరు:—నాయనా! ఏ మని వచింపఁ గలను! కుత్తుకబుటి యగు దుఃఖమున మాట రాక, తలదినంతనె, గుండెలవియు చున్నవి! నాయీ దురదృష్టజన్మమున కిఁకెంతగడుపు కలదో తోచదు. (అని దుఃఖించును.)

మార్కం:—అయ్యో! నే నెట్లుసహించు? తండ్రి! జ్ఞానమూర్తి వగునీ పురు విచారపడుచుంటివే? ఏటి కీమనస్తాపము?

మృకం:—నాయనా! సంతానములేమి కై, పెక్కువత్సరములు చింతించి, గౌరీశంకరులఁ గూర్చి తపం బొచరించి, నినుఁ గంటిమి.

మార్కం:—సరియే! విచారమేల?

మృకం:—పరమేశ్వరుఁడు నిన్నుఁ బ్రసాదించుటకు మున్న వయఃపరిమాణ, గుణసౌశీల్యాదుల నిర్ణయించుభారము మాపై నుంచ, నాయభిగ్రవశమున సకృతాత్మనే దయసేయుఁ డని యర్థించితి.

మార్కం:—ఓహో! అట్లులైన, నిఁకఁ బైసంగతిఁ దాము వచింపఁజాలరు సరికదా! నేను వినవలసిన యగత్యమును లేదు. “పాపీ చిరాయు స్సుకృతీ గతాయః” అనునట్లు, నే నల్పాయుష్కుండ నైతి ననినూ మీసంతాపము? ఇందులకై, మీవంటివారు దుఃఖించుట చనునా? ఏకులంబునఁ జన్నించినను, ఎంత మహద్దైశ్వర్యసంపన్నులైనను, బుట్టినవాఁ రెన్నటికేని గిట్టుట సర్వసామాన్యముగద! కావున, జింతించుట కవకాశ మేముండు నో నెలవిండు? సకలము దైవాధీనము! మనవలన నే మగు? (మఱియు,

ఉ. ఇంతకుముందు జన్మముల నెన్ని గ్రహించి నశించి యేరిగెన్
గాంతుండ నై తినో! సుతుండు గాఁ జరియించితి నో!! వచింప ర
వ్యంతయు శక్య మాన? యెవఁ రైనను మృత్యువుగెల్వనేర్తురే?
చింతిల నేల? మీ కొమరు జీవితకాలముకై భవా దృశుర్.)

మరు:—హా! తనయా! సుగుణనిలయా! నీ వెంతగఁ బల్కినను దుఃఖ
దవానలమున కే నెట్లు తాళుదు? ఏకపుత్రవిషయమున నూరట
జనించు పెట్టు!

మార్కం:—అమ్మా! ఇంత కెక్కుడుగ విలపించి యైన నా కాయ
ద్దాయముఁ దేగలవా?

మృకం:—తండ్రీ! కర్మగతి యిట్లుండ, నంతటిభాగ్య మెట్లు గలుగును.

మార్కం:—కట్టా! దై వమా! గౌరీమనోహరా! దీనబంధు!

(సీ. ఆయు వల్పం బొట హా యెట్లు నై తురా?

తనయుఁడా యని తల్లి తల్లడిల్ల

మగవాఁ డగుటచేతి మనమున నే సృక్కి,

జనకుఁ డీరీతి బా వ్పములు విడువ

నిదుఃఖవారాళి నీదుచుం డెడివీరిఁ

గనుచున్న నచటి మృగంబులేడ్వ

దిక్కులే కా ర్తిచేఁ బొక్కు చుండెడివీరి

నూరడిం పఁగఁ దగు వారు లేక

గీ. అక్కటా! నేటి కీమృకం డా శ్రమంబు

సంతసముఁ దక్కి ఘోరమరంత దుఃఖ

భోజనం బయి, గతిఁ జూపువారు లేక,

నీరసం బయిపోయెనే నిర్మలాత్మ!)

ఆహా! పుత్రసురణదుఃఖముకన్న “గొడ్డువా” రనుచింత యే యుత్త
మమైనది. ఇంతటిసంతాపమున మునింగినతల్లిదండ్రులఁ గాంచి, ఇ
తికర్తవ్యతామూఢుండ నై యుండవలసె. (కటకటా అగాధ మై
దుస్సహ మై, దుర్భర మై, సతతహృదయశల్యప్రాయమైన, కు
మారమరణశోకము నివారింప మార్గమెఱుంగుదియు లేదు. వృద్ధులై
చిరకాలమున కొక్కబిడ్డనిం గని, తుద కాతని నచిరకాలమున నే
కోలుపోవుటచే ముకుళీభూతము లైన, జననీజనకహృదయాంబుజము

లు. వెండియు వికసించుట దుర్లభము) ఛీ! ఛీ! నే నేలజన్మించితిని,
(భగవంతు నుద్దేశించి) ఓరజితగిరినివేశా! యీశా!

కం. ఎందుకు నను బుట్టించితి?

వెందుల కల్పాయు వాసఁగి ♦ యీగతి వీరిక

గుండించు చుంటి? పూరట

నొందరు నే నేమిసేతు ♦ నో జగదీశా!

ఆహా! దుర్భరము! దుర్భరము! (అని వినుట నటించి) ఆహా: విపం
చీనాదము కర్ణపేయ మై యలర నారదమహాముని దయచేయు
చున్నట్లున్నదే (తల్లిదండ్రులతో) జననీజనకులారా! హరినామా
మృతపానజీవనం డగు దేవర్షివచ్చు చున్నవాఁడూరడిల్లుడు.

మృకం } (కన్నుల నీరు దుడిచికొని సంతోషమును చూచించు
మరు } చుండురు)

మృకం:—మరుద్వతీ! మహాోకారి యగు నితఁ డిప్పుట్టిన నేదో యొ
కమార్గము నుపదేశించునని యూహించెద!

మరు:—అయినఁ గృతార్థుల మే కద! దేవా!

(ప్రవేశము నారద, విశ్వామిత్రవసిష్ఠులు)

బుఘ:— జయ: నకలలోకగురో!

మృకం } (లేచి నిలచుండురు)
మరు }

మృకం:—ఓహో! ఏమినాభాగ్యము! త్రిమూర్తులో యనుచందమున
విశ్వామిత్ర, వసిష్ఠ, నారదులు దయచేసిరే? ధన్యోస్సి! ధన్యోస్సి!

మార్కం:—పరమతపోధనులారా!

గీ. స్వార్థవిషయేచ్ఛ లు డిగి, ని ♦ శ్చలతపః ప్ర
భావు లై లోకహితముఁ గూ ♦ ర్పం దలంచి,
యనిశ మీశ్వరుఁ గొల్పుమ ♦ హాత్ములార!
త్వత్ప్రదాంబుజముల కిదే ♦ వందనంబు:

విశ్వా } ధీర్ఘాయురను
వసి

నార:—(నవ్వును)

విశ్వా:—ఏమి? నారదా! మే మీకుమారుఁ దీవించినంతనె నవ్వ సాగితివి

నార:—ఏమియులేదు. సృష్టికిఁ బ్రీతిసృష్టిఁ జేయఁగలనమర్థుఁడవు నీవు ను, సకలజగద్గురుం డని విఖ్యాతి వడసినవసిష్ఠుఁడును పొరపాటునకు బాల్పడితిరే యని, నవ్వు వచ్చినది.

వసి:—అ దెట్టిది?

నార:—శంకరుఁ డీకుమారుఁ బ్రసాదించినపుడు “సదియాఽవ్యక్తరము లాయుఃప్రమాణ” మని యానతిచ్చె నట. మీ రాచూజ్ఞకు వ్యతిరేకముగ, ‘చిరాయుర’ స్తని దీవించుట పరిహాసాస్పదము గా కుండునా? భగవంతునివాక్యమున కడ్డుండునా? మునులు తెలివిలేని వారని లోకము లూరకె గేలి యొనర్చునా? ఈలాటి యవ్యక్తములే కారణము.

విశ్వా:—బౌరా! నారదా! అవ్యక్తమా? తెలివిమాలినతనమా? పరిహాసాస్పదమా? అపరబ్రహ్మ నైననేను దీవించుటయు, నయ్యది వృథ యగుటయునా? అట్లే యైన నవగ్రహపథంబులకు మార్పుకలిగి, తార లల్లాడి, కులవర్చశంబు లొక్కుమ్మడిం గూలి, శేషునిభణము లదరి, జలనిధులు మేరమారి, ప్రపంచమూర్తాండుఁడు దనసహస్రకిరణములఁ బ్రసరింపఁ జేయుమట్టమధ్యాహ్నమున నిర్దుష్టముగ నక్షత్రము లెల్లరుకుఁ గోడర మై భువనము లల్లకల్లోల మై నూతనసృష్టి సంపద లేర్పడ కుండునా?

నార:—(న్వ) ఈతని కింకఁ గొంచెము పురివెట్టెద(ప్ర)విశ్వామిత్ర! నీవు సమర్థుఁడ వే యైనను, బ్రహ్మవ్రాత కడ్డుండునా? ఆశీర్వాచనము లన్నియునెఱవేలునా? ఈశ్వరుఁడు యోజనలేనివాఁడా? కావునఁ దొందరపడకుము.

విశ్వా:—బౌరా! నాదా! నీకలహభోజనచమత్కారవాక్యంధానము
 నాకడఁ జూపకుము నాదీవన లిశరదీవనలవంటివి కావు. శంకరుఁడు
 యోజించువాఁడె యైన భస్మాసురామలచే భంగ మొందునా?
 సంతానములేనివారి నట్టె యుంచక, యీకుమారు నేల నొసంగవ
 లయు? పోనిమ్ము. అల్పాయుర్దాయ మేలఘటింపవలయు? ఎవ్వఁడే
 ని తుద్బాధచే మలమలచూడుచు, యాశ్రిమమున కరుదెంచి “భి
 త్తందేహి” యని నిన్నర్ధించిన విషఫలాహార మొసంగఁ గలవా?
 అదిధర్మమా?

నార:—ఇది యంతయుఁ గర్మసూత్రము.

విశ్వా:—కర్మసూత్రమో, అధర్మసూత్రమో, చూచెదవుఁ గాక.

వసి:—మీవాగ్వాదములఁ జాలించి, ఋషు లమోఘవచస్కు లనుట
 సార్థకపరచుఁడు.

విశ్వా:—ఏల వ్యర్థ మగును? మృకండా! వినుము.

ఉ. వారినిధుల్ గలంగినను, వహ్నికి శీతలభౌవ మబ్బినన్
 మేరువ బీలవారినను మేదినికంపము నొంది కృంగినన్
 గూరిమి నీకుమారునకుఁ గూర్తుఁ జిరాయువుఁ బట్టువట్టి న
 న్నారయ వే! త్రిమూర్తులకు నైన భయంపడ నంచు నెన్నఁడున్.

కావున నీకుమారుని నావెంట బ్రహ్మలోకమున కంపుము. అయ్యడ
 సఫలము గాకున్నఁ గైలాసమున కరిగి భూతనాథు నడిగి, యేవిధ
 మున నైన సాధించెద. నీ విచుకయు సంశయింపకుము.

వసి:—మృకండా! నేను నైతము వెంటనుందుఁ గానఁ దనూజనంపుము.

మరు:—(మృకండునితో) ప్రాణేశ్వరా!

క. పిలువనిపేరంటముగా

నలఘుతపోమహితు లిచటి కరుదెంచి యిటుల్

బలుకుదురె? దీనికిన్

ఫల ముండు నటంచు నెంత భౌవమునందున్.

మృకం:—కాంతా! నాకును నట్లే పొడకట్టుచున్నది (మునులతో)
తాపసో త్తములారా! పెన్నిధి నిరసించువేదవాఁ డుండునా!
కుమారుఁ గొంపోయి, యచిరకాలమ్ముననే, తిరిగి మాకనులకటవుఁ
దీర్పుఁడు (మార్కండేయునితో) నాయనా!

చ. విమలతపోనిధానులగు ♦ వీరలతో జనుమయ్య సత్యలో
కమునకు సృష్టికర్త యగు ♦ కంజజుదర్శనము బొనర్చి పా
దములకు మ్రొక్కిన్ గనియ ♦ తం డిడుదీవనలండు మయ్య (నా
ణములను నీపయిన్ నిలపి ♦ నారము వేగము రమ్ము పుత్రకా!

మార్కం:—చిత్తముజరకా! జననీ! నమస్తారము (తల్లికినమస్కరించును)

మరు:—నాయనా! వినయధురీణా!

గీ. తండ్రి పరమోత్తముఁడు నగు ♦ తపసిమేని

నేను జగదంబఁ గొల్పెడి ♦ దాన నేని

బుఘలపల్కులె వేద మై ♦ యెనఁగు నేని

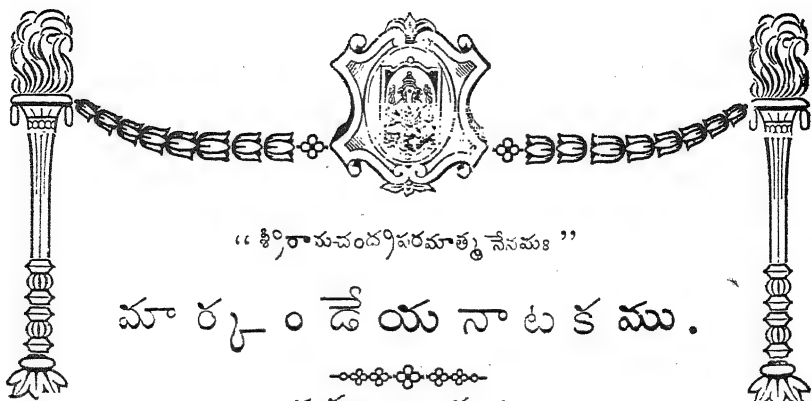
నీకు శుభములు చేకూరు ♦ గాక సుతండు!

తనూనా! పోయిరమ్ము.

వసి:—పుత్రప్రేమచే దివు లొందక, సర్వేశ్వరు నారాధింపు
చుండుఁడు. కుమారున కిచుమంతయు భయము లేదు.

విశ్వా:—మార్కండేయూ రమ్ము. (వెళ్లుట నటించురు తెరపడును)

“శ్రీరామచంద్రపరమాత్మ సేనమః”

మార్కం డేయ నాటకము.

—❖❖❖❖—
చతుర్థాంకము

—❖❖❖❖—
సత్యలోకమార్గము.

(ప్రవేశము ముందు నారదుడు వెనుక మార్కం డేయ విశ్వామిత్ర వసిష్ఠులు.)

నార:—(తనలో) శ్రేష్ఠ మగుకలహాబీజము దొరకినది. ఇది యమ హృదయ మనుక్షేత్రమున నాటి ఫల మనుభవింపవలయు. కానిమ్ము సత్యలోకవిశేషముఁ గూడనర నెద.

మార్కం:—(అనుబంధము—18)

తెరయెత్తగా సత్యలోకము:—బ్రహ్మ, సరస్వతీ కూర్చుని యుండుట కాన్పించును)

ఋషులు:—భారతీగాధా! నమోస్తు నమోస్తు.

బ్రహ్మ:—ఓహో! పరమతపోధను లగు విశ్వామిత్ర వసిష్ఠ నారదుల! కూరుచుండుఁడు.

ఋషు:—(కూర్చుందురు)

వసి:—మార్కం డేయా! సృష్టికర్తకు నమస్కరింపుము (అని జగంతి కముగాఁ బలుకును).

మార్కం:—(చేతులు జోడించి)

సీ. సత్యలోకేశ్వర ♦ జగదేశవంద్య!

నీపాదాంబుజములకు ♦ వందనంబు

కనకాంబరునినాభి ♦ కమలమం దుదయించి

వరలువరబ్రహ్మ ♦ వందనంబు

పదునాల్గుభువనముల్ ♦ వరుససృష్టించిన

సరసుపావనమూర్తి ♦ వందనంబు

ఆఖిలవిద్యాప్రదా ♦ యనిలోకమాత యశా

వాణీమనోనాథ! ♦ వందనంబు

గీ భక్తరక్షణ! నీ కిచ్చే ♦ వందనంబు

పతితపావన చారిత్ర ♦ వందనంబు

పద్మగర్భ దయానిధే ♦ వందనంబు

భవవిదూర! చతుర్ముఖ ♦ వందనంబు.

బ్రహ్మ:—కల్యాణం భూమాత్ కల్యాణం భూమాత్.

ఋషు:—(మోములు వాల్చురు)

నార:—ఈవిషయ మిచ్చట తేలలేదు. విశ్వామిత్రుఁ డింతతో నూర కుండఁడు నాకుఁ గడువునిండ నోగిరము లభియించుట కే యభ్యంతరమును లేదు.

బ్రహ్మ:—ఋషిసత్తములా గా! మీ రేదియో నాలోచింపుచు ముఖ కాంతులఁ దొలఁగి నట్లుంటిరి కారణమేమి?

విశ్వా:—సృష్టి యింతగా నున్న దని,

బ్రహ్మ:—సృష్టి కేమిలోపము? మీ రరుదెంచినకార్య మేమి?

వసి:—సుహానుభావా! చిత్తగింపుము. (మార్కండేయునిఁ జూపి) ఈకు మారుఁడు శంకరవరప్రసాదమున మృకండమరుద్వతులకు జన్మించిన వాఁడు. నీలకంఠుఁ డీతని నొసంగునాఁడు పదిమాఱ్ఱము లాయ వని వచించె నట; మేము మృకండా శ్రీమమున కరిగినప్పు డీతని న మస్కారమునకుఁ జిరాయు రస్తని దీవించి పిదప నమ్మహేశ్వరు

వాక్ప్రసక్తి దెలిసి విచారించి యితని మావెంటఁ బెట్టుకొనివచ్చి
నీపాదములకు సమస్కరింపఁ జేసి నీయాశీర్వాచనప్రభావమున మా
పలుకులనైతము సార్థకపఱచుకొన నెంచి కొండంత యాసతోఁ జ
నుదెంచితిమి:

బ్రహ్మ:—అయ్యో! ఎంతవిచారము! నావ్రాటుఁ దుడువ నా కే సా
ధ్యముకా దని మీ రెఱింగినవిషయ మే యయ్య నిట్లు కోరుట
భావ్యమా! నే నిం కేమ నందు?

విశ్వా:—అనుట కే మున్నది? చేయుట కే మున్నది? ఈమార్కండే
యుఁడు దీర్ఘాయుష్కుఁడు గాక మాయాశీర్వాదము వ్యర్థ మగు
నేని,

ఉ. శీతనగోన్నతస్థలి వ ♦ సించి మహాత్మర మైన నిష్ఠ ఘో
రాతపవర్షబాధలకు ♦ నైన జలింపక రుద్రపాదముల్
ప్రీతిభజించి బ్రహ్మపద ♦ విగయినేసిన నాతపంబునం
దీతనికోసమై సగ మ ♦ హీనముగాఁ ద్యజియింతు భాత్రిపైఁ.

నర:—(స్వ) బలే! బలే! విశ్వామిత్రహృదయకమరము చక్కగా రవు
లు చున్నది. నా కింకఁ గొద వేమి? (బ్రహ్మతో) తండ్రీ! విను
చున్నావుకద.

బ్రహ్మ:—విశ్వామిత్ర! కారణములేక కినియుట పాడియా! సమస్తజీవ
రాసులఁ బుట్టింప నేనును బోషించుటకు శ్రీ మహావిష్ణువును స
మయించుటకు రుద్రుఁడును నొ సనితెలియునుగద కావున నాతని
పాలికిఁ బోయివిన్నవింపుఁడు. నన్ను నెవ పెట్టుటవలనం బ్రయోజన
మేమి?

వసి:—చిత్తము (తెరపడును)

కైలాసమార్గము

(ప్రవేశము విశ్వామిత్రవసిష్ఠనారదమార్కండేయులు)

మార్కం:— (అనుబంధము--19)

నార:—గాధినందనా! దారుణప్రతిజ్ఞఁ గావించితివి కాని పుట్టించినవాఁడే తనవలనఁ గా దన గిట్టించువాఁడా దయ గనుట!

విశ్వా:—ఏమి? నారదా! బ్రహ్మమానసపుత్రుండ వై నందుకు పక్షపాత మగవలచు చుంటివే! చాలింపుము చాలింపుము.

నార:—నరిలే నడుపుము. (అందఱు నడచు చుండురు)

మార్కం:— (అనుబంధము--20) నిష్క్రమింతురు)
(తెర యెత్తగా కైలాసగిరిపై గౌరీశంకరు లగనడుచురు)

గౌరి:—చిరకాలమునుండి నా కొకనందియము బాధాకర మై యున్నది; దేవర త్నమింతు రేని విన్నవించుకొనియెద.

శంక:— హైమవతీ: ఏ మానంశయము?

గౌరి:—పరమేశ్వరుని యాజ్ఞ లవిచ్చిన్నము లని వేదశాస్త్రము లుద్ఘోషింపుచుండఁ గద! ఆయాజ్ఞ లన నెవ్వి? ఎప్పు డొసంగఁబడును?

శంక:—ప్రతిజంతువుజన్మించు నపుడు తొలిజన్మములం బట్టి ఫలములు లిఖింపఁబడును. అవియే యీశ్వరాజ్ఞ లని యందురు.

గౌరి:—అటులైన జన్మాంతరసుకృత-దుష్కృతములం బట్టి సుఖదుఃఖములు గలుగుచుండ సర్వమును గర్హి యని తలంపవలయు నే కాని తమ కావద సంభవించి నపుడీశ్వరా! రక్షింపు మనియాకాశ్రందన మొనరించిన నేమిప్రయోజనము?

శంక:—కొంత పరిశ్రాంతికొఱకును ను త్తరజన్మములో సుఖించుటకును మొరసేయుదురు

గౌరి:—ఈతత్వ మెఱిగినవిజ్ఞులు పరమేశ్వరునికంటె గర్హి గొప్ప దందు రే మో?

శంక:—అది సహజమే. హరిహర బ్రహ్మాండాద్రియై నయఁ గల్గుచు నకు బద్ధులై యుండవలసినదే

గౌరి:—తమకు మృకండమరుద్వతులకుఁ బ్రసాదించినకుఱ్ఱవానిపయఃపరిమాణ మల్ప మగుటకుఁ దల్లిదండ్రులకర్హి కారణమా? తనయుని

కర్ణ కారణమా? లేక యాపదియాఽప్యస్సరము లనుదాని కిశర మగు
సర్థ మేమైనఁ గలదా?

శంక:—(చిఱుఁపుతో) ఇంతకాలమునుండియుసీ ప్రశ్నలువేయు టిం
మలకా !

గౌరి:—శ్రీమతుఁ గోపింపక నాయీసందియమును బాపవేడెద.

శంక:—మదర్థాంగి వయ్య నీవిషయ మూహింపలే కుంటివా?

గౌరి:—నే నొకవిధమున నూహించితిఁ గాని అగునా కాదా యని సం
శయించు చుంటిని.

శంక:—ఏ మని తలంచితీవి?

గౌరి:—వినుటకుఁ బదియాఁతై నను గణితవరుసకు నూటా అగునట్లును
తపోమహిమంబున యోగమార్గమునఁ జిరకాలజీవిత మొసంగుటకు
ను, భూతదయాపరు లగు తాము నిశ్చయించుకొని, నిమిత్తమాత్ర
ముగ నట్లంటి రని భావించితీని. తప్పయిన తమింపుడు.

శంక:—గౌరీ! నీయాహ మిక్కిలి సమంజసము. అయినను నీవిషయ
మిప్పుడే వెల్లడింపఁ జనదు.

గౌరి:—చి త్రము.

(ప్రవేశము భృంగిరిటుఁడు)

భృం:—జయము. జయము. గౌరీమనోహరా!

శంక:—భృంగీ! విశేష మేమి?

భృం:—దేవా! విశ్వామిత్ర వసిష్ఠ నారదులును వెనుక నొక బాలకుఁ
డును వచ్చు చుండిరి.

శంక:—వారికి శుభప్రవేశ మొనరింపుము.

భృం:—చి త్రము. (నిష్క్రమించును)

శంక:—పార్వతీ! ఋషిత్రయము వెనుక నున్న బాలుఁ డెవ్వఁడో?

గౌరి:—ఒకవేళ, మార్కండేయుఁ డే యగు నేమో!

(ప్రవేశము మునులు మార్కండేయుఁడు) (అనుబంధము-21)

విశ్వా:-సీ. రజత శైలని వేశ! ♦ భుజగభూషణ బంధ,
 భవపాశనాశ! తు ♦ భ్యం నమోస్తు
 పసి:- గిరిజామనోనాథ ♦ గరళశోభితకంఠ,
 ప్రవిమలదేహ! తు ♦ భ్యం నమోస్తు
 నార:- గంగాతరంగోత్త ♦ మాంగ! సత్కరుణార
 సాంభోధి దేవ! తు ♦ భ్యం నమోస్తు
 మార్కం:- భక్తావనోల్లాస! ♦ ప్రతిభభిక్షుకవేష,
 ఫాలాగ్నినేత్ర! తు ♦ భ్యం నమోస్తు.
 గీ నకలభువనైకవంద్య! ప్ర ♦ శస్త్రహృదయ!
 యోగిజనహృద్యనవిహరి! ♦ రాగరహిత!
 నందివాహ! మహేశ! బా ♦ లేందుమాళి!
 యగణితోత్తమచరిత తు ♦ భ్యం నమోస్తు.
 (శిరము వంచి నమస్కరించును)

శంక: —మనోవాంఛితార్థసిద్ధి రస్తు.

ఋషు: —ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! పరమేశ్వరాశీర్వచన మమోఘమై వె
 లయుఁ గాక.

(అని చేతులెత్తి నమస్కరింపుచుండ-తెరపడును.)

(అరణ్యమార్గమార్గము. ప్రవేశము ఋషులు మార్కండేయుఁడు.)

మార్కం:—(అనుబంధము-22)

నార:—నిటలాక్షుఁడు “మనోవాంఛితార్థసిద్ధి ర” స్తని. దీవించెఁగాని
 నా కెచుక నందియ మగుచున్న దేమందువు? కాశికా!

విశ్వా:—ఎందువలన?

నార:—ఈకుమారుఁడు గాని ఈతనినిమిత్తమై మనముగాని వాంఛించి
 నదిదీర్ఘాయు వగుట నీశ్వరాశీర్వచనమున నది సమకూడునుగాని
 “పదియాఱువత్సరము” లనిమున్నువచించుటకుఁ గారణ మేమి? దా
 ని కిప్పుడేరితి మార్పు కలుగును? పరమేశ్వరుఁ డది మరచెనా? మ

నమనోగత మెఱుంగఁడా? యేయితరకారణమైనఁ గలనా! యిది
మే నాసంశయము.

విశ్వా—ఈశ్వరునకు మరపు జనించుట కల్ల. ఆశీర్వచనము నెఱవేఱుకుం
డు టంతకంటె నసత్యము గద? కాని తొలుత నట్లాన తిచ్చుటకుఁ
దగినగోప్య మగుభావ మేదియో నుండ నగుఁగాన సంశయవిముక్తు
ల మై బాలునిఁ గొంపోయి జననీజనకులఁ జేర్చుదము.

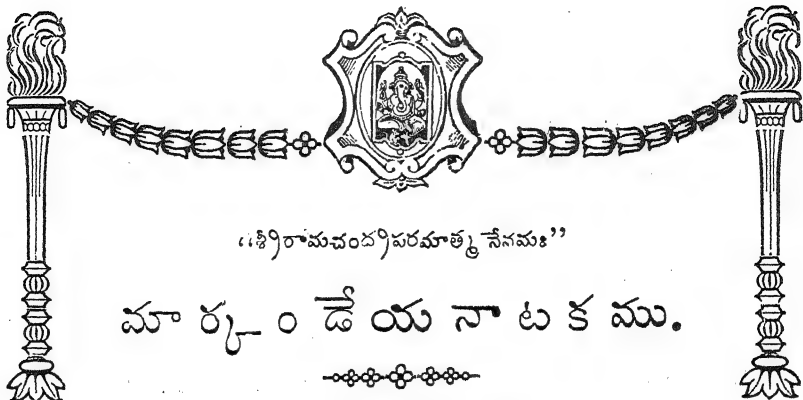
వసి:—ఇయ్యది నిశ్చయము. అయినను పరమేశ్వరాశీర్వచనము నెఱుం
గక గడువు సమీపించు నప్పటి కీతనిఁ గొంపోవ యమదూతలు
గాని యముఁడుగాని రావచ్చును. అందుచే నీచిఱుతఁ డిప్పటినుం
డియు నప్రమాత్తుఁ డై తపస్సమాధిం బ్రవేశించె నేని పుత్రువు
నకుఁ జంకవలసిన యగత్యముండదు సగకదా; తనదాసుని బాధించు
కాలుని వారించుటకై భక్తపరతంత్రుఁ డగుశంకరుఁడు సాక్షా
త్కరించి సంవర్తిని వారించి యీతని రక్షించుట యే గాక తనగాం
భీర్యాభిప్రాయమును లోకమునఁ వెల్లడింపఁగలఁడు. కావున శంకిం
చుట కవకాశ మెంతమాత్రమును గలుగదు.

నార:—ఇ దంతయు నాకుఁ గోచరమే యయ్యుమియభిప్రాయములఁ
గనుఁగొనుట కట్లంటిని. ఇఁకఁ బోవుదము రండు. పాపము; కు
మారునికొఱకు వారు నిరీక్షించు చుందురు.

మార్కం:— (అనుబంధము-22)

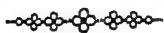
(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

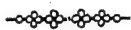

“శ్రీరామచంద్రపరమాత్మ సేనమః”

మార్కం డేయ నాటకము.

పంచమాంకము.

(పర్ణశాలముంగిట మరుద్వతి కూర్చుని యుండును)

మరు:—

(అనుబంధము--23)

కట్టా! బహులోకవిశేషములేమో తెలియవు. సుతూఁ డింకను రాకున్నవాఁడు! ఈశ్వరనిర్ణిత మగునిర్యాణకాల మింక నొక్కవత్సరములోఁ బూర్తి కానున్నది. నాప్రాణములు సుడివడుచున్నవి. దుఃఖపరంపరలు పొరలి పొరలి వచ్చుచున్నవి. హా! తనయా! నాయట్టిదురదృష్టరాలిగర్భమున జనింపకున్న దీర్ఘాయుష్కుండ వయ్యె డివాఁడవేమో కద? తిండి! నీచేతులమీదుగ దాటిపోయెడిభౌగ్యమున కేనోచితి నో లేనో కద! అయ్యో! కుమారా! (అని దుఃఖించుచుండ)

మృకం:—(ప్రవేశించి) (స్వ) ఆహా! ప్రాణాయామహిమ . మనిర్వాచ్యము-(స) మరుద్వతీ! విలపించినఁ బ్రయోజన మేమి? ఈశ్వరాజ్ఞకు వేచి యుండము. కుమారునిముఖంబున భవితవ్యము నెఱుంగవలదా? ఊరడిల్లుము.

మరు:—ప్రాణేశ్వరా! ఇంకఁగూరూరునోట వినవలసిన దేమి యుండును! అట్టి యదృష్టమే యున్న నింతపుట్టునా? కుమారనామస్మరణ మాత్రమున గుండె లవియునా?

మృకం:—కాంతా! ఎంత వెళ్టిదానవు?

గీ. ఎలమి సస్యాధ్యముగ ఫలి ♦ యింప జేయు

వర్ష ఋతువున కాదిని ♦ భయదమేఘు

గర్జితార్భాటములు గల్గు ♦ కరణిఁ గాగ

సుఖములకుఁ గవ్వములె వచ్చు ♦ చుండుమొదల.

అట్టికష్టసమయమునం దోరిమియే ప్రకాశింపవలయు.

ఇదియునుంగాక విశ్వామిత్రుఁడు ప్రతి నఁ బూనుటచేఁగొంచమాలో చింప వలయు. అతడు నిరుపమానతపోబలసంపన్నుఁడు సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టికి జేయఁగల సమర్థుఁడు. ఆతనివెంట నున్న వారు నారదవసిష్ఠులు అప్రతిమాన సహజవైరానలజ్వాలాకర్షిత చిత్తులగు విశ్వామిత్రవసిష్ఠులును, కేవలకలహాభోజనుఁడై భువనములడీకొల్పి తాఱుమాఱుఁ జేయఁగలతంపులమారినారదుఁడును, తమతమవర్తనలమాని యన్యోన్యసహాయులై మనకుమారునివిషయమై పట్టుదల వహించుటచే సరియగుఫల ముండును, కుమారుని వారలతోఁ బంపునపు డీయది నీవే నుడివితివి గద?

శిష్యు:—(ప్రవేశించి) ఆచార్య! కుమారసహితముగఁ దాపసు లేతెంచుచున్నవారు.

మృకం:—మహాభాగ్యము.

మరు:—(ఆతురతతో) నాయనా! ఎంతదూరము ననుండిరి?

శిష్యు:—అమ్మా! ఇదిగో సమీపమున కేవచ్చిరి.

మృకం— { (లేచి యెదురుగా బోవుచుండుట నటించురు)

మరు:—(ప్ర) కట్టా! ఏమని విందునో కద.

ఋషు:—(కుమారునితోఁ బ్రవేశింతురు)

మృకం:—మునితల్లజులకు స్వాగతము.

మార్క్స:—జననీజనకులారా! సమస్కారము.

మృకం:— } తండీ! రమ్మ.
మను:— }

విశ్వా:—(మృకండునితో) విభ్రాండుకుమారా! సర్వము శుభ మయ్యె.
ఆనుపూర్వకగా మీనండునునివలనఁ దెలియుదురు గాక. మేము పో
యి వత్తుము. మార్కండేయా! సుఖంబుండుము.

మృకం:— }
మరు:— } చుహాత్మ! నమోస్తు.
మార్కం:— }

బుషు:—విజయీ భవ! విజయీ భవ.

నార:—(స్వ) ఇంకనాపనిమీద, నే నుండవలయు.

(విశ్వామిత్ర వసిష్ఠ నారదులు. నిష్క్రమింతురు)

మరు:—(కుమారుని తలవెండుకల సవరించుచుండ)

మృకం:—బిడ్డా! గిరిగహ్వర ఘోరారణ్యమార్గగమనమునఁ జిగురుటా
కులం బోలునీపాదము లెంతనొచ్చెనో!

మార్కం:—జనకా! ప్రేమచే నడిగితిరికాని సర్వేశ్వరుండు సర్వకాల
ములయందు, సర్వవిధముల దయఁగలిగి సర్వాంతర్యామియై,
సహస్రనేత్రములచేఁ గనిపెట్టుచు, సంచరించుచుండ నాతనిచరణ
దాసులకు శ్రీమ యుండునా?

మృకం:—కుమారా! నిజము.

మరు:—నాయనా! సత్యలోకవిశేషము లేమో వినిపించెదవా?

మార్కం:—జననీజనకులారా! సత్యలోకమునుండి కైలాసమున కేగవ
లినవచ్చుటచేఁ జని శంకరు దర్శించి నమస్కరింప, నమ్మహేశ్వరుం
డు “మనోవాంఛితార్థసిద్ధిర” స్తని దీవింప మనోవాంఛ దీర్ఘాయు
వే యగుట సంతసించి, సెలవుగై కొని వచ్చుచుండ, వసిష్ఠులవా
రిట్లని యాన తిచ్చిరి.

మరు:—ఏమని తండీ!

మార్కం:—ఈశ్వరుడు విస్పష్టముగ దీవింపక గంభీరముగఁ బ్రక్కఁ గాన, నది స్పష్టీకరించుట కీకుమారుఁ డిప్పటినుండియుఁ దపస్సమాధిం బ్రవేశింపవలయు నని వక్కాణించిరి.

మరు:—నాయనా! మే మింకను నిశ్చంకహృదయులమై జీవించుచున్నాము గలుగ దయ్యనే! మ మ్మివిధమున డించి, నీవొక్కండవే తపంబున కేగెదవా? మే మెట్లు బ్రతుకుదుము. మమ్ముఁగూడఁ దీసికొనిపోమ్ము. భగవంతునిదయయెట్లు పరిణమించినను, నిన్నను సగించియేయుందుము.

మార్కం:—తల్లీ! తపంబునకై యొంటరిగను, విద్యకై సహవాసము తోడను జనవలయునని, పెద్దలు వచింతురు గద! అట్టిచో నిట్లు కోరదగునా?

మరు:—పుత్రీకా! యెట్లుడఁబాసి యుండఁగలము?

గీ. రంగదుత్తుంగభంగత ♦ రంగజంతు

సంకులం బయి ఘోషించు ♦ సంద్రమునకు

సరగ నెన్నటి కేనిఁ బ్రీ ♦ శాంతికలుగుఁ

గాని, మాదుఃఖమున కంతు ♦ కలుగదయ్యె.

మృ:—(భగవంతు నుద్దేశించి) ఆహా! సుమేశ్వరా! నీనిర్ణయము లెఱుంగ నసాధ్యము.

మార్కం:—అమ్మా! విధినియోగము దాట నలవి యగునా? పరమేశ్వరుడునై తము, కర్మబద్ధుఁడై, యనేకగతుల సంచరించు చుండలేదా?

ఉ. తిండికి లేదా? కట్టుకొనఁ ♦ దెల్లనివస్త్రమే లేదా? భాగ్యమే యుండదా? ఏమిలోటు తన ♦ కుండె? జతుర్దశలోక నాధుఁడై యుండెడిశంకరుండును, మ ♦ హోగ్రీభయంకర కర్మచేతఁగా కుండినఁ బేదవాని యటు ♦ లుండఁగఁ గారణ మేమి? తెల్పుఁడీ!

సర్వప్రపంచము కర్ణ యనురజ్జువుచే బంధింపఁబడి యుండుట మీ రెఱుంగరా?

మృకం:—తండ్రీ! పసివాండ వయ్యఁ బరిపూర్ణజ్ఞానముఁ గలనీతో నే మని మాట లాడుదును?

మకు:—నాయనా! మా కిం కేది గతి? యెవరు దిక్కు? ఎంతటిదుష్కాల మానన్న మయ్యెను? అయ్యో! నాతండ్రీ! ఎట్లు పొమ్మని చెప్పఁ గలను? నే నేల బ్రతికి యుంటిని? (విలపించును)

మార్కం:—అయ్యయ్యో! దుఃఖమున కిప్పు డేమి యవకాశము? మఱి కొంతకాలమునకైన నాశరీరము నాశ మొందక శిలవలె నిలచి యూడునా? శిల యైవనుఁ గొన్నినాళ్లకు ఖలమై పోఁగలదు. బుద్ధుడప్రాయ మగుదానికొఱకు విలపించు తెందులకు? నిజముగ నాలోచించినచో

సీ. కఫవాతపైత్యరో ♦ గములచేఁ గృశియించి,
 మారణంబై పోవు ♦ మట్టిబొమ్మ
 దుర్గోహవాంఛితా ♦ దులఁ జిక్కి చెడిపోయి
 హేయమై నశియించు ♦ మాయబొమ్మ
 రక్తమాంసాదిమ ♦ గ్గంధభూయిష్టమై,
 రాలి పోయెడు నట్టి ♦ తోలుబొమ్మ
 మలమూశ్రజంతనం ♦ కులమై మహగ్నిఁజే
 కొనికాల్పుఁబడునట్టి ♦ కొయ్యబొమ్మ

గీ. వుడమిపై నాల్గుదినములు ♦ బొమ్మలాల
 తనువుశాశ్వతమనుచును ♦ దలఁపకమ్మ
 అమ్మ! “జాతస్యమరణంధృ” ♦ వమ్మటంచుఁ
 బలుకుటే నత్యమగు నని ♦ తలఁపు మమ్మ!

ఈషణక్రయముల వర్జించి, కామాదిశత్రులకు లోఁబడక సర్వము

సర్వేశ్వరుడే యనునిశ్చలచి త్తమున నాతనిచరణముల భజించువారలకే మోక్షము కరతలామలక మనుభర్తసూత్రములఁ బాగుగా నెఱింగి గేస్తురాండ్రలోనగగిగణ్యత వహించిన పరమశాసనిని నీవును అనిమిషులచేసైతము బొగడ్డఁ గాంచినమునిజనమూర్ధన్యుఁ డగు తండ్రియు నస్థిరమైననాతనువుకొఱకు విచారపడు చుంటిరేకాని ముందుతోవఁ జూచుకొన రైతిరి. ఒకవేళ నే జీవించియుండగనె మీకు కాల మాసన్న మగు నెడల నీకుమారనామకశాఖపై దట్టముగ నల్లుకొనఁబడినమోహలతఁ దెగఁగోసి పోవుదురా? లేక, మృత్యువుతో బోరాడి జయించి న న్నెఁడఁబాయక యుండఁగలరా? అదియొత్తకష్టము? ఏజీవముఁగాని జన్మజామృత్యుభయములకు నెలియై సుఖముగా మనియుండఁజాల దనుట మీ రెఱింగినదే కద? ఇనియునుం గాక నేను మీమఱియుఁ గాంచి భరింపఁజాలక బ్రతికినంతకాలము మీ మ్మెడఁబాయకయే యుండు ననుకొనుఁడు. మన్మథస్సారంగ మాయమామహేశ్వరచరణారవింశవిహారి మొవర్చుచుండ నిమిత్త మాత్రచైతన్యముగలనాశరీరము మీయొద్ద నున్న నేమి? లేకున్న నేమి? ఇది యిటుండ నింకొకటి చిత్తగింపుఁడు ఈశరీర మనుచక్క పుతిత్తి ద్వారములతో, నాడులతో, నరములతో, నెముకలతో, రోమాంచములతో, గవోష్ణరక్తప్రవాహముతో, బలిష్ఠమై సుందరమై లాఘవమై విశాలమై యున్నను పంచప్రాణములు గల్గి యున్నం గాని ప్రయోజనకారి కాఁజాలదు. అపంచప్రాణములను పుని వ్యాప స్రేజోవాయురాకాశము లనుభూతపంచకసంబంధమైనవై యుండును. అట్టిశరీరము నశించినప్పుడాభూతము లాయాస్థలాంతరముల నలంకరించును. అందుచే జీవాత్మకు మాత్రము నాశ ముండదు. అపంచభూతములే పవిత్రములైన మీశరీరములందును నాశరీరమందును సమస్తచరాచరంబులయందును వర్తించుచుండుటచే నే నగపడకున్నను మీలో నైక్యమై మిమ్ము నేవించుచునే యుండును. ఇ

దియంతయు మీహృదయములనాటినదే యగుట జింతింపవలసిన
యగత్య మేమి? నే నేల మరణింతు నని విచారించెదరు? నిశ్చలత
వస్వమానియం దుండువాఁడెన్నటికిని నశింపఁడనియోగశాస్త్రములు
ప్రోషింపుటలేనా? కైలాసాచలమున కేఁగి చంద్రహాళీశ్వరు దర్శిం
చినాష్టాంగనమస్కార మాచరించి నప్పు డాపరమేశ్వరచరణసరో
జస్పృశచేఁ పవిత్రీభూతమైన మదుత్తమాంగము మృత్యువునోటఁ
జొప్పింపఁ బోవుచుంటినా? (అనుబంధము--24)

మృకం:—మరుద్వతీ! కుమారుఁడు వచించినవిషయములం దొక్కటి
యుఁ దీసిపోవునది లేదు. భగవంతునిపై భారముంచి యాశీర్వాదిం
చిపంపుదము. ఇంకకంటె మన మే మొనరింపఁగలము? విచారింప
కుము (కుమారునితో) తనయా! పిపిలికాది బ్రహ్మపర్యంశవ్యా
ప్తుఁ డగు సర్వేశ్వరుఁడు నిన్నరక్షించుగాఁక.

మార్కం:—తల్లీ! నీయాజ్ఞం గూడ దయ నేయుము.

మరు:—(దుఃఖముతో) అయ్యో! ఇం కేమిచేయుదు? నాప్రాణములు,
చలింపు చున్నవి. సర్వప్రపంచము నాకనులకు దుఃఖమయ మైకను
పించుచున్నది. ఓభగవంతుఁడా! వృద్ధులము. చిరకాలమున కీకుమారుఁ
డు గనినారము. ఇతనికన్నవేరుదిక్కును లేనివారము, తృటి
కాలమేని నుతునివిడచాడి బ్రతుక లేనివారము మునిదంపతులము
నూపై నించుక దయయుంచుము దీనజనావనం డన్నబిరుదుఁగలా
డవు. ఓతల్లీ! భక్తజనకల్పవల్లీ! శాంకరీ! నీ వీకుమారు నొసంగునాఁ
డల్పాయుష్కుఁ డగుట కేను జింతింప నారు వోసినవాఁడు నీరు
వోయ కుండున ” యని యోదార్చినదయారసభగితవు. అట్లినీచర
ణముల సన్ని సమ్మతింపవలసెఁ గాని లేకున్నఁ బుత్రవిశ్లేషణము
సహింప దరమా? నీవెఱుంగవా? ఇతఁడునీబిడ్డఁడు గాని నాబిడ్డఁడు
గాఁడు. నీవే శరణ్యము. ఈయాడుకూయి యొకింత యాలకింపుము
లేనా న న్నంతమొందింపుము.

మార్కం:—తల్లీ! సీపూరణిల్లక తప్పదు (అనుబంధము. డైలాగ్ 25)

మరు:—హా! కుమారా! ఎంతలో సర్వసంగపరిత్యక్తుడై వైతివి! ఓయా శ్రీమమృగంబులారా! మీచెలికాడు సకలసుగుణాలవాలుడు, మార్కండేయుడు, మీరెల్లరాశ్వీరదంపుడు. ఓవిశ్వామిత్ర! వసిష్ఠనారదాదిమునిచంద్రులారా! మీరెల్లరు దీవింపుడు. ఓసిద్ధులారా! సురలారా! మాతనయునిఁ గాపాడఁ బ్రయత్నింపుడు. ఓశంకరా! ఓశంకరా! ఓభార్గవీ! ఓకుమారా! హా! మోహము! ప్రాణము. తనయుడు. తపము. దుర్భరము. దుర్భరము. దుర్భరము.

(నేలపైఁ బడును. తెరవాలును)

(ఇచ్చట ప్రేక్షకజనవిరామము)

(అరణ్యప్రదేశము మార్కండేయునిప్రవేశము)

మార్కం:— (అనుబంధము 26)

ఔరా! పరమేశ్వరులీల లెంతచిత్రములు! ఎంతదురవగాహములు! నేను జన్మించిన దొకవర్ణశాల! కనినవాగు పరమతపోనిధానులు! విద్యలొసంగియవివేకాంధకారముఁ బో, దోలిన దేశికుఁడు తిరస్కృతవాచస్పతియనం దగు కణ్వముషి; దర్శించినవి సత్యలోకకైలాసములు. తపోమార్గదర్శులు విశ్వామిత్ర! వసిష్ఠనారదులు! భజింపఁబోవునవినిఖిలలోకకల్యాణకరంబు లగు శంకరునిచరణంబులు! నడచుచున్నదరణ్యమార్గము; ప్రాయమా! పడినూటవత్సరము ప్రవేశించినది! సహవాసులా ప్రస్తుత ముండరామిఁ గోరఁదగదు. పోనిమ్ము. దైవమే తోడచుగట్టినమ్మకమున నేఁగుద మన్నను ఈమార్గమిచ్చటనుండి నాల్గుభౌగములుగాఁ జీలిపోయె. ఏతోవ యెచ్చటి కేఁగునో తెలియదు. తెలుపువారును లేరు. ఇదంతయు భగవన్నిర్మాణముగాక యితర మగునా? దీనింబట్టి చూడఁగా దరచినకొలఁది వెన్నగట్టిన డునట్లు, శ్రీమకు సహించిననిరూఢభక్తిచేఁగాని జన్మరాహిత్యము

దొరక దనునీతివాక్యము స్తుతికిఁ దగులుచున్నది. అట్టినిర్మలపదవి సమకూర్చుటకే భగవంతుఁడు తనభక్తులగువారి కనేకసంకటములఁ గూర్చుచుండును. ఏబాధలకై న నోర్చి మనోవాక్కాయకర్మలచే సర్వము భగవదర్పణముగా నెవరు సంచరింతురో యట్టివారే ధన్యులు. మృత్యువునై తము వారి డాయఁ జాలదు. (నేనిప్పుడు సదాశివునేవింపఁ బోవుచుంటిఁ గాన నయ్యాశానుఁడు నివసించుప్రాగుత్తరదిగ్గుధ్యగాఁ బోయెడి నీబాటనే చని నారదాద్యుపదేశము నేరవేర్చు నుపక్రమించెద.) భగవంతు నుద్దేశించి ఓదయానముదా! పరాత్పరా! శంకరా!

మ. తలిదండ్రుల్లనయాయటంచుఁ గడువం ♦ తా మున్ని శోకింపవారల నట్టే దిగనాడి పాప మనుచున్, ♦ రవ్వంతయోజింప నైతిలిన్ నీ వరపాదపద్మములయం, ♦ దే చిత్తము న్నిల్పితముల యింపన్ బడిజాల దర్శనముని, ♦ మ్మా! భక్తసంరక్షణా! (నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము నారదుఁడు)

(భజగోవిందం)

ఓదయానమున నకలవేదస్వరూపా! విశ్వరూపా! పరాత్పరా! నీచరిత్ర లెంతవారికిని వర్ణింప నశక్యములు గద! నిను నమ్మక చెడిపోయెదరు గాని, నన్నినవారికిఁ గొంగుబంగరువుంగద! ఏది నీచిద్విలాసము గాదు? నీ వెందుండవు? అట్లే కానిచో శ్రమలకు సహించి ఘోరారణ్యములం బడి పోవుచున్న మార్కండేయునకు మార్గమధ్య న మృతకంఠేశ్వరుఁ డనులింగాకారమున సాక్షాత్కరించి నేవఁ జేయించుకొందువా? ఈమూలమున నా కోగిరము లభించునా? ఇ దంతయు, వాచా మగోచరుండ వగుభవ త్సంకల్పము. నే నంకయమూలయమున కరిగి మార్కండేయునిజోలికిఁ బోవల దనియు

రక్షింపు మనియు, జాలి జనించునట్లు జెప్పి యాతఁ డంగీకరింపనిచో గతించినవృత్తాంత మంతయు నెఱింగించి అలుకఁ బుట్టించి యీకు ట్టివానియొద్దకు రప్పించెద. అప్పుడు తనభక్తుని బానించుట కేతెంచినప్రేతనాథు వారిం చుటకై శంకరుఁడు స్వస్వరూపమునఁ బ్రసన్నుఁడై మునిబాలకు రక్షించి, యముని శిష్యింపక విడువఁడు. అస్సదాదుల కప్పుడు గాని పూర్ణముగ నానంద మొదవదు. ఈవిషయమునఁ గాని కలహభోజననామధేయము సార్థకతఁ గాంచదు. నిరుపమానభక్తాగ్రేసరుఁడును శంకరసరప్రసూతుఁడును నగు నీడింభకుఁ డీయెడనే యూడి నిర్దుష్ట మగు సీశ్వరారాధన నెరవేర్చుచుండుఁ గాక. కర్తవ్యమున కేగెదను.

(భజగోవిందం) (నిష్క్రమించును)

(తెర యెత్తగాఁస్ఫటికలింగాకారము మార్కండేయుఁడు గనంబడును)

మార్కం:— (అనుబంధము-29)

ఓతండ్రీ! అమృతకంఠేశ్వరా! నాపై నింకను దయరాదా! భక్తపరతంత్రుడవే! నీభక్తులై నాతలిదండ్రులైన వృద్ధులయెడనేని జాలిఁ దలంచి నన్ను రక్షింపుము నేను నీపుత్రుఁడను గానా? కుమారునిపరితాపము గాంచుచుండియు, జగదేశ్వరుఁ డగుజనకుఁ డూరకున్న నింకనాబిడ్డని కెవరు దిక్కు? సకలదిక్కులనుండి “రక్షకుం డొక్కశఁకరుడే” యని విన వచ్చుచుండ నింకెవ్వరి సేవింతు? మఱియు నోయీశ్వరా?

సీ. ఆకాశ గోళమం ♦ దవతరించి వెలుంగు,

లలితహా నక్షత్ర ♦ ములనుగాని,

గంగాతరంగనం ♦ ఘాతాంతరొద్భూత

విస్ఫురచ్ఛీకర ♦ వితలిఁగాని!

శత్రురాట్పయపర ♦ స్పృహజ్ఞాభీకర

నాగణితాశుశ ♦ రాళిఁగాని,

వర్ణనాతీతదు ♦ ర్వారవర్ష సమయ

హరిసద్వర్షధా ♦ రాలిఁ గాని,

గీ. చేరి లెక్కింపవచ్చు న ♦ చింపవచ్చుఁ

గాని, సర్వామరశ్రేణి ♦ కైన నీదు

మహిమలెన్నంగదరమె? యు ♦ మామహేశ!

భక్తజనపోష! సర్వేశ! ♦ భవవినాశ!

శంకరా! శివా! నినునమ్మినవారి కేలోపమును రానీయవని వేనోళ్ల నాలకించితి. నిన్నాశ్రయించితి. శిశుస్త్రీగోభూసురహత్య లొనరించు పరమపాతకు లైనను శివా యను నీపవిత్రనామాక్షరద్వయ మొక్క మారు నో గారస్మరించినంతనె సకలమహాపాపములఁ బటాపంచ లొనరించి సద్గతు లొసంగు దువట అట్టి పతితపావనభిరుదముగల లోకరక్షకుండవు నన్నేల బ్రోవవు? ఏల నామొ రాలకింపవు? ఓగం గాధరా! నా కీతుచ్చశరీరముపై నాసలేకున్నను జీకు లగుతిలిదండ్రుల కొఱక పేక్షింపవలసె. నీవు కరుణార్ద్రదృష్టుల నన్ను గారవింప వేని కుమారునికై యడలి యడలివా రట్టే నశింతురు. కావున నోదేవా! వారిప్రాణంబు లుండునంతవఱ కేని నన్ను మనువుము. నీవొసంగిన యాయుఃప్రమాణము నేటితో నమాప్తము గాబోవుచున్నది. యమ భటు లరుదెంచి కొంపోఁగలరు. ఓయూర్తజనశరణ్యా! నిన్నే నమ్మితి. నిన్నే ధ్యానించితి. రక్షమాం! రక్షమాం రక్షమాం (అని కనులుమూసి ధ్యానించుచుండును)

(ప్రవేశము ఇద్దఱు యమభటులు)

1-భటు:- అతఁడే మార్కండేయుఁడు సమీపించి ప్రభునాజ్ఞ నెరవేర్చుదము.

2-భటు:- దీర్ఘకరా! కింకరవృత్తిజరింపవలసినది నిజమేయైనను, తదేకస్యా నముననున్నవాని నియతికి భంగముఁ గలిగించుట పాయకరమేమో?

1-భటు:- అపా నుచూ? ప్రచండదండధరుని కింకరుల మగుమనమిట్లు శం

కింపవచ్చునా? నీకు సందేహమైన గావెనుక నుండుము. నేను ముందుండి పలుకరించెదను (అనిసమీపింపబోయి వెనుకకు దగ్గి) ఆహా! ఏమిటి? వేడిగాడ్పులు వీచినట్లు శరీరమున కాపాటము గలుగుచున్నదే! ఇది యీతనితపఃప్రభావ మగునా? (అలోచించి) అగుఁగాక. ఇచ్చటనుండియే పలుకరించెదను. (ప్ర) ఓవిప్రకుమారా! నేటితో నీయాయుర్దాయము చెల్లిపోయినది. మాయేలిక యుత్తర పుస్తకారము యమపురంబునకు బోవ బయలుదేరుము.

మార్కం:—(ధ్యానమునే నటించు చుండును)

భటు:—ఓయీ! కదలి రావేమి? మాటాడవేమి! ఆలస్యమునకు సహించము. నిన్ను విడువము. లే లేచిరమ్ము.

మార్కం:—(కనులు విచ్చి చూచి) (స్వ) ఓహో! వీరు యమభటులు కాబోలు (ప్ర) యమదూతలారా! దేవతారాధన పూర్తియగునంతవఱకా గుఁడు. నన్ను దొందర పఱపకుండు.

భటు:—ఆగుట కెంతమాత్రము వీలు లేదు. నీవు చెప్పినట్లు నిలచి యుండుటకు నీనొకరులము గాము.

మార్కం:—సగముపూజ యైనది, మిగిలినది శ్వరలో ముగించి వచ్చెద నుండుండు.

భటు:—వీలు లేదు. ఈరాతినీ బూజించిన నేమిలాభము? తక్కినసగముమాప్రభువున కర్పింతువు గాక. లేచి రమ్ము.

మార్కం:—ఔరా! ఏమిటి కానోటిదుడుకు? మీప్రభువు మిమ్మియ వ్యక్తపుమాట లాడుట కేపంపెనా? నేవకులవాక్పారుష్యము ప్రభుమర్యాదలఁ గలఁగింప కుండునా? మీరు దూత లగుటచే శాంతింప వలసె. నింక నిట్టిదుండగముల నాచరింపక దేవతార్చన యగు నంతవఱకు నిలుపుండు. కా దేనిమీనేతను డాసి “భగవత్సేవకు భిన్న మాచరింపఁ జాల” నని విన్నవించితి నని తెలియఁజేయుండు.

భటు:—ఓయీ! డింభకా! పిట్టకొంచము కూలెఱున మని నట్లు

జానెడు లేవు! మమ్ము క్షమించువాడవా? మాదర్శన మైనంత
నె సకలప్రపంచమును గడగడ వడంకుచుండ నీవేమో నిర్భయము
గ మాట లాడెదవే మాగదాముద్గర పాశంబుల పాలయ్యెదవు సమా!
జాగ్రత్త!

మార్కం:—(ప్ర) ఆహ! మూర్ఖులయొక సామవాక్యములు నిన్ను
యోజనము లగుగడ (ప్ర) ఏమీ! మీరా? నన్ను భౌధలః బెట్టు
వారు? మీరన్నము సకలలోక సంక్షోభ కారణమా? ఔరా ఏ
మావాగ్విజృంభణము?

39466
20-90

శా. దంభంబు పవరించి భీకరగదా • దండప్రహరక్రియ
రంభశ్వంబునభీతిఁ గొల్పి బలగ • ర్వస్ఫూర్తిగొంపోవఁగా
సంభావించితి రేమి? యేటికి వృధా • సందర్శముల్ సాగునే
శంభుం గొల్చెడువారిపల్లఁ జనుడి • శంకిపకుండ వెనకే.

1. భటు:—ఔరా! ఏమనిప్రేరితివి? మాది వృధాప్రయాసమా? నిన్ను
గొంపోఁజాలమా? నీశంభుని గింభుని లెక్కనేయము. పూజాద్రవ్య
ములు గీజాద్రవ్యము లావల బాటవైచి నిన్నీడ్చుకొని పోయెదము.
నీ కెవ రడ్డము వచ్చెదరో చూచెదము గాక. సిగ్గులేని పిరికిజంగము
గాలచుటచే మ తెక్కి మమ్ము దృఢీకరించెదవుగా?

మార్కం:—ఓరీ శాపిష్ఠీ! నన్ను నిందింతువు గాక పాంచభౌతికప్రపంచ
మందుఁ గలనను నైచరాచరంబులకు నాధారభూతుఁ డగుమహాదే
వునిం గూడనూషించుచుంటివే మూర్ఖా! ఫాలాక్షుని నిందించుట
ఘోరపాతకముసమా? తూల నాడకుము. నేను మీబిభీషికలకుఁ
జలి ప ననినమ్ముము.

సీ. చటులదంష్ట్రోగ్రవి • కటకరాశుర మిమ్ము

గని భీతిఁబడ దుష్ట • జనుడగాను

ఘంటానినాదభీ • కరగదాహతులకు

వెనుఁ గంది కుండఁ గా • వెకలి గాను

తతఃకయాహీననం ♦ గతదుర్భరార్థటుల్

సరకు నేయగ ♦ నీచనరుడగాను

త్వత్పాశబద్ధవి ♦ హ్వలుఁడనై భాధఁ ద

ప్పించుఁడీ! యని యాశో ♦ యించఁ బోను

గీ. ఎవ్వనిగ నెంచినారో? ము ♦ హీనశంక

త్రిపురరక్షస్సమూహభూ ♦ రిచ్చితాప

మారణోద్దండనేత్రాగ్ని ♦ మండలుశకు

నాశ్శుభక్తునిఁగా మది ♦ సరసికొనుఁడు!

1. భటు:—ఒరీ! గర్వోన్న త్వర్థప్రలాపి! నీవంటిభక్తులను వేలకువేలు

చూచితమిఁ గాని గర్వించి ప్రేతఁడవనిమాత్రం మీవఱకెఱుంగ

.. ము. నీకుద్రునివిషయమై మాకడ బలుకకుము మీమించుకేని సరకుగొనము. లేచి రమ్మ.

మార్కం:—(స్వ) ఛీ! ఛీ! ఈదుర్మార్గులతో మాట లాడఁగూడదు

(మఱలలింగము డాసి) తండ్రి! సర్వేశ్వరా! ఇనుమునుబట్టి యగ్ని

కినినమ్మెటపెట్టనునట్లు నన్ను గుఱించినీ వీనీచులచే బడరానిపల్కు

లబడవలసి వచ్చె గద! దీనికి నేను కారణుడ నగుటచే నన్ను

క్షమింపుము (అని నమస్కరించుచుండును)

1. భటు:—నిన్నికక్షమించినను శిక్షించినను మాప్రభు నగుయమధర్మ

రాజునకే చెల్లును గాని తదితరులచే గాదు. నిరుపమానపరాక్ర

మైకదత్తుండును దుర్నిరీక్ష్యుండును నగుకాలుని సామాన్యుఁ డని

తలంచుచుంటివి కాబోలు? జాగ్రత్త!

మార్కం:—నమస్తే శంకరా! శివా!

1. భటు:—బౌరా! యేమినితలపొగరు! ఏమి నీకండకొప్పు! ఏమి సీతిర

స్కారము. ఇంచుకయు వెఱవ కుంటివే?

మార్కం:—ఓయీ! జ్ఞానశూన్యప్రలాపి! మీమీరి దుర్భాష లా

డకుము. వినుము.

ఉ. బాల శశాంక మౌళి నిర • వద్యకళాపరిపూర్ణమూర్తి గౌ
 రీలలనార్పితార్థసుత • రీరుఁ డనంతదయార్ద్రతోల్లస
 చ్చీలుఁ డరాశీభీకరుఁడు • శ్రీధరుఁ డాత్రిపురాంతకుండు నా
 నాలిటనిల్చియుండువెఱ • మగఁ బ నేమిటి కింకఁ డెల్పుఁడీ.
 మాటుమా టాడక వచ్చినతోవనే చనుఁడు (అనిలింగమును డా
 సి పూజాద్రవ్యములచే నర్చిపు చుడును)

2 భటు — ఓమార్కండేయ ! నీయీవర్తనము ప్రస్తుతమున కనుచిత
 ము. ఇరియును గాక దారాసుకుల దూరీకరించి లోకులు నవ్వు
 దు రనియెనఁ దలంపక యొక యంగనను నెత్తిపై నెక్కించుకొని
 నిరంతరశ్చశానసంచారుఁ డైన కొండవీటిజుగమభీరువును గొగలిం
 చుకొనుటవలన లాభము లేదు. ఎంతశాంతముగ బలుకుచుంటిమో
 యూహింపుము. మమ్ముశ్రీమదైట్టకుము. నీవు శ్రీమదకుము.

మార్కం:—ఓరిమూర్ఖిడా! యెంతయవివేకముగ బలికితివి! ఎవరురా
 నీ కీయిద్యోగ మిచ్చినది? యెవనివలన సర్వప్రపంచము సృష్టింపఁబ
 డు చున్నదో యెవనివలన బోషింపఁబడుచున్నదో యెవనివలన ల
 య మగుచున్నదో యెవనినామస్మరణమాత్రమున. మహాపాతక
 ములకు వెలియై సకలప్రాణులు సద్గతులఁ బొందుచున్నవో తీక్
 రణశుద్ధిగ సర్వసంపరిత్యక్తులై భజించువారిహృదయసీమలే తన
 యాస్థానముగానెవ్వ రస్థించిరో నిత్యానిశ్చయవేదనజ్ఞానులజ్ఞాన
 చక్షువుల కే పరాత్పరువాగమృతకరణంబు లానంద మొసంగునో
 ప్రకృతి సర్వస్వమునందు లీలామాత్రముగ నెవఁడుగోచరించునో
 సర్వేశ్వరుఁ డయ్యు గుమ్మరిపురుగుపగిది నంటియంటనివిధమున
 నిష్కళంకవిరాజమానమాననియచరితుఁ డై యెవ్వఁడాజ్ఞామాత్ర
 ముగ జతుర్దశభువనములఁ గను పెట్టుచుండునో యట్టిజగజ్జనకుని
 నిందించెడిపాపి! ఇటునినుము:-

సీ. నిరుపేదవాఁడు శం ధ కరుఁడౌనా? యైశ్వర్య
 మీశ్వరాధనమై ధ యెసఁగుచుండఁ
 బిరికివాఁడటతొది ధ పురదై త్యులనబట్టి
 చండాడినట్టిరు ధ మృం డతండు
 జారవర్తనుఁడె ని ధ ప్కాను ఁడై నృత్యపు
 నరిగట్టిగలిచిన ధ స్మరహరుఁడు!
 ఆలుబిడ్డలఁబాసి ధ నట్టిసన్యాసియే
 యధనాశ్వరుఁ ధ డై నవిభుఁడు.

గీ. తెలియరామి వచించితో ధ తెలిసియుండి

చెనటివర్తనముననె భా ధ పించి నావో!

తెలియకున్నను హరుని ని ధ డించిరేని

ఘోరపాతకమైకట్టి ధ కుడుపుచుమ్ము!

మాటిమాటికి నానియమమునకు భంగమొనరించి నాతో పాగ్ని కిం
 ధనములు గాకుండు. ఈశ్వరభక్తులనసామాన్య లనితలంపకుండు

1. భటు:—భీ! దుర్మతీ! ఇంకనుపోయెద వేమి. బలాత్కారముగ నీడ్చి

కొని పో మ్మందువా? ఇప్పటి కేని లేచి వత్తువా?

మార్కం:—ఓరోరి తమోగుణప్రభానులారా!

గీ. అలరు పన్నీటికాల్వల ధ కెలకులందు

మంచితస్తురిపామలఁ ధ బెంచునట్టి

యుల్లిమొక్కలదుర్గంధ ధ ముడుగదనెడి

సామ్యమిట స్వాను భవమున ధ సార్థమయ్యె.

1. భటు:—భీ? తలువా! (అమీడికిఁ బోవును)

మార్కం:—(తొలగి) అ! పాపీ! దుర్మదాంధా! నన్నుఁబవచ్చెదవా!
 (లింగముకైక్కి) ఓశంకరా! ఓపంచభూతములారా! సూర్యాక్ష
 పగ్రహంబులారా! నాపై దోషారోపణ జేయకుదురుగాక.

(అనిగుప్పెడువిభూతి వారలపై విసరును)

భటులు. 1 & 2:—బాబో! నాయనో! మంటలు. మంటలు, ప్రళయ

గ్ని. ఓయమధర్మరాజా! రక్షింపుము. రక్షింపుము

(అని గంతులు వేయుచు నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును)

(ప్రేక్షకులము నారదుడు)

భజనోవిందం

అహ! చింతితార్థప్రదాయకుఁ డగుభక్తవత్సలుని కృపాకటాక్ష
మంత్రముజాలదు? మామూలీతులకయ్యు నూయకబోయి బడి యుం
డునట్లు నటిచుట మస్తభూత తర్పణార్థ నల మని చుటకు
గది! (భగవత్సుంద్రుని చి) ఓహ! భగవంతు! జగదానందా!
పరాస్పరా!

మ. భనపాశానలకీలలం బడి మరా ♦ సంబై న దైన్యముచే
నవయశ లేక శ్వేదంఘ్రియుగ్మమునదా ♦ యాస్మిన్పిత్తినిల్పి వే
తెవరున్నారలు? నన్ను బోచుటకు నీ ♦ వే! నీవే! నీవే! యటం
చెవఁ డార్తి దపియించు నాతనిమనో ♦ భీష్మంబుఁ జేసూర్పవే?
నే నింకఁ ద్వరబడి దూతలకంటె మున్నందుగ యమునికడ కేగి
ప్రసంగించెదఁ గాక.

భజనోవిందం

(నిష్క్రమించును) (ఇదివిష్కంభము)

..శ్రీరామచంద్రపరమాత్మ నే మః..

మార్కం డేయ నాటకము.

షష్ఠాంకము

(తెయ్యెత్తఁగః యముఁడు, చిత్రగుప్తుఁడు, నలుగురుభటులు,
యమలోకము గనుపించును)

యము:--చిత్రగుప్తా! మదాజ్ఞానున ర్తనంబున నప్రమత్తుఁడనై యుంటివా?

చిత్ర:—చిత్తము. తమశాసనంబున కడ్డుండునా?

యము:—నే డెవరి నైన రావించితివా?

చిత్ర:—చిత్తము. నలువురకు శిక్షలు విధింపవలసి యున్నది. వారి
నింతకుమున్నె మనభటులు గొనివచ్చిరి.

యము:—మంచిది. విచారించెదఁ బిలిపింపుము.

చిత్ర:—చిత్తము. (భటులతో) కింకరులారా! మీరు కొనివచ్చిననల్వ
రి నిటుతెండు.

భటు:—చిత్తము స్వామీ! (నిష్క్రమించి ప్రేతలతో, బ్రవేశించి)
దేవా! వీరుగో ప్రేతలు.

యము —చిత్రగుప్తా! వీరిచరిత్రలు వినింపుము.

చిత్ర:—(పుస్తకముఁ జూచుచు) వా! ఇశఁడు (అనివ్రేలితో, జూ
పుచు) నిరసికర్మబాహ్యుడై తెక్కింప నలవిగాని ఘోరపాతకము

లాదరించుటయే గాక భగవంతుని గూడఁ దిరస్కరించినపరమ కిరాతుఁడు.

యము:—(ప్రేతతో) ఓయీ! ధర్మబాహ్యమే కాక, నిశ్శ్రవణవాదము గూడనా? దండధరుఁ డున్నాఁ డనియైనఁ దలంపవైతివా? ఛీ! ఛీ! నాయెదుట నిలువకుము. (భటులతో) భటులూ గా! మీరీతనిఁ గొంపోయిఁగ్రధమమున సలసలగాఁగొత్తైలమున ముంచుఁడు.

భటు:—చిత్తము ప్రభు! (లొకొని పోదురు)

యము:—చిత్తగుప్తా! వీఁ డేలాటివాఁడు? (రెండవవాని నడుగును)

చిత్ర:—దేవా? వీఁడు, జన్మాంతరచక్రతమున భూచరుఁడై జన్మించి చండాలునికన్న సీచముగ నంచరించి తనవలెనే పెక్కుర కుపదేశించి నడపించినవాఁడు

యము:—ఛీ! ఛీ! గురుస్థానమునం దుండవలసినదానికి మాటుగ నితరులఁ జెరచుటచే యమదండనన్నియుననుభవింపవలసినదే! (దూతలతో) ఓరీ! మీ రీలోకదోహిని మూర్తిపురీషాదికూపమున నుంచుఁడు.

భటు:—చిత్తము. (తీసుకొని పోదురు)

చిత్ర:—దేవా! ఈమూఁడవ యతఁడు జనసేజనకులను భార్యాబిడ్డలను హింసించి నిరంతరపరచారాపేక్షకుఁడై తుద కవసానకాలమున కొకమానము క్రిందట వేయిచుండి బ్రాహ్మణుల కన్నదాన మొనర్చినవాఁడు

యము:—(మూఁడవవానితో) ఓరీ! మూఁడుఁడా!

ఉ. తల్లినిఁ దండ్రి నంతరిని • దారల దుఃఖములొన ముంచినీ
తల్లికి సాటివచ్చుఁ బర • దారలఁ బట్టి బలాత్కరించి యూ
పల్లవపాణులం జెరచు • పాప మొనర్చినదోహచిత్త నీ
యల్లమదెల్లు బ్రాహ్మణుల • కోగిరమునమకూర్పకొప్పురా?

ఈసత్కర్మాచరణమహాఫలంబున పూర్వమొనరించిన పాతకములు హరించు నని తలంచితిమో? “పాపపుణ్యములు రెండును ననుభవింపవలసినవే” యని తెలియదా? (కింకరులతో) నేనకులారా! ఇతఁడు పరమమర్కాన్ధుడైనను, దానములలో నెల్ల ను త్తమం బగు నన్నదాన మాచరించె గానఁ బాపకృత్యములకు దగుకరపదతాడనాగ్నిస్థంభాలింగనశిక్షల నెరవేర్చి పిదప నాపుణ్యఫలమనుభవింప నుత్తమలోకంబున కంపుఁడు.

భటు:—ప్రభూ! చిత్తము. (కొంపోదురు)

చిత్ర:—దేవా! యీనాలవవాఁడు కొన్ని గ్రామముల కధిపతియై పరిపాలనధర్మము నమ్మొనరింపఁ బ్రజలలోఁ గలవరము కలిగి దుర్మార్గములు పెచ్చు పెరిగి తద్దోషఫలమునైత మితనిఁ జేరుటచేఁబాపమీహూపమున నవతరించె ననుటకు నిస్సందేహముగ నున్నది.

యము:—ఆహా! ఎంత ఘోరము? ఐశ్వర్యమదోన్మత్తత పరులసౌఖ్యముం గూడఁ బా దొనరించుఁ గద! (దూతలతో) భటులారా! మీరీశనిఁ గొంపోయి ఖరవాహనంబునఁబట్టణం బంతయునూరేగించి రండు. పిమ్మట శిక్షించెదను.

భటు:—చిత్తము. (నెట్టుకొనిపోదురు)

యము:—చిత్రగుప్తా! ఇంకేవియేనిఁ గలవా?

చిత్ర:—ప్రస్తుత మేవియు లేవు. మార్కండేయునికొఱకంఠఁబడినవారికను రాలేదు. వచ్చిన మనవిఁ జేసికొందును.

యము:—మంచిది. ఋషికుమరుఁడగు సత్యఁడుభగవత్సేవకుఁడగుట సామోపాయంబునఁ దీసికొని నం డని దూతలతోఁ జెప్పితివా?

చిత్ర:—చిత్తము. అట్లే వచించితి.

భటు:—(ప్రవేశించి) మహాప్రభూ! సారదులవారరుదెంచు చున్నారు.

యము:—సుకృతము. తదాగమనమువలన శుభమగుగాక.

గార:—(ప్రవేశం) భజగోవిందం

యము:—(సింహాసనము న్నిగి యెదురుగాఁ బోయి) ఋషిచంద్రా!

సమస్కారము. దయచేసి యీశీత మలంకరింపుడు.

నార:—శుభంభవతు. శుభంభవతు. (కూర్చుండును)

యము:—దేవా! కేవలదర్శనమున ధన్యుడ నైతి.

ఉ. మానితవర్తనుల్! విధికు ♦ మారులుసాధుజనాగ్రగణ్యులు

గానకళాప్రపూర్ణులు జ ♦ గత్రీయవంశ్యులు ధర్మమార్గసం

ధాను లుచారమానసులు ♦ ధారుణిపైఁ గలవార్తలెవ్వయో

వీనులవిందొనర్చి శ్రమ ♦ బెట్టుట నెమ్మది నుండఁ బోకుడీ.

నార:—యమధర్మరాజా! నేను లోకశ్రీయసంఘాతి నగుటచే, నా

కెఱుంగరానివిషయ ముండ దని నెల్ల రిశ్లేశోరుచుండుటయు

సమయమునుఁ బట్టికోర కున్నను నేనే తెలియఁజేయు చుండుటయు

సహజమై యుండ నీవు శ్రమఁ బెట్టుటేమున్నది? ఇప్పుడు నేనొక

కార్యార్థివై వచ్చితిని. నీ వది మన్నింతు వని నమ్ముచున్నాను. సర

మధ్యము. మహోపకారము.

యము:—మహానుభావా! అది యేదియో నెలవిండు.

నార:—సావధానుడవై యాలింపుము. భూలోకంబునమృకండమరు

ద్వతు లనుమునిదంపతులకు పదియాఱువత్సరము లాయుఁప్రమా

ణము గలకుమారుఁ డుదయించి యుండుటయు నేటితో గడుపు తీరు

ననుటయు నీ వెఱింగినవిషయమే కద! అందుచే నాకుమారునికై

విలపించువృద్ధదంపతులఁ గాంచి జాలిఁ జెందినవాడ నగుట నీ వా

తనిజోలికిఁ బోవల దని ని న్నర్థించి సంకల్పసిద్ధి వడయుటకై నీ

యాస్థానమున కేతెంచితి. సకలధర్మపరిజ్ఞానముఁగలిగి “సమవర్తి”

యని పిలువంబడునీవు కలహాభోజనుడ నైనను బ్రస్తుతమునం

దుపవాసమున కోర్చి పల్కెడునాపల్కులపై విశ్వాస ముంచి యే

కపుత్రవిషయ మాలోచించి రాక రాక వచ్చిననా యాగమనముఁ

దలంచి మదభీష్టముఁ జెల్లింపుము. సకలజగములందు నిరుపమానకీ

ర్థి నార్జింపుము. ఏవరిని గాని దేనిని గాని యెన్నఁ డర్థించి యె
ఱుగను. నీకుఁ జెలియని చెందును లేదు. నూర మాలోచింపుము.

యము:—తాపసోత్తమా! యీలాటితల్లిదండ్రులు, కుమారులుఁ
బ్రహ్మచర్యమున నెందరో కలరు! అట్టిమొక వీరివిషయమున జాలిఁ
దలంచితీ నేని యిట్లే యెంద రర్థింతురో నారి నాదరింపకున్న నెం
తగ మాపింతురో భయభక్తు లెంతగ నశించునో లోకు లెంతని
దింతురో తమచిత్తమునఁ దలంపుఁడు. మఱియు,

చ. గురుకరుణాలవాల ననుఁ ♦ గోరఁగఁ జెల్లునటయ్య? యింతదు
ర్భర మగుకోర్కె నావయి నె ♦ పం బిడఁబోకుఁడుధర్మశాస్త్రవి
ద్వరులు హసించి దుర్గుణుఁడి ♦ తం డని నింద యొనర్చకుండుకే?
నరకము సంఘటిల్లదె? చ ♦ నందగదే? సమవర్తనంబునక
నన్ను మన్నింపుఁడు. నాదూతల సీవఱకే పుచ్చితి.

నార:—యముఁడా! యీమాత్రము నాకోరికఁ జెల్లింపఁ లేకపోయితి
వి. చెప్పవలసి చెప్పితిఁ గాని శంకరుఁ డాకుమారున కీవఱకే చిరా
య్యుద్ధాయ మొనఁగి తనసేన జేయించుకొను చుండె. నీకు వృథా
శ్రమయగుఁ గదా యని యూహించినందులకు నిష్ఫల మయ్యె.
పోయినదూతలు నేతు లాడించుకొనుచుఁ దిరుగ రావలసినదే
గాని ప్రయోజన మేమియు లేదు. నీమర్యాదను గాపాడుకొనుము.

యము:—అ! నారదా! నాకికరులరుగుట నిష్ప్రయోజనమా? శంక
రుఁడు చిరాయువోసంగెనా! నామర్యాదఁ గాపాడుకొనవలయునా?
నాకు వృథాశ్రమకలుగునా? యేమి యీవంత! యింతవిపరీత మెం
దైనఁ గలదా?

ఉ. నీల పదాఱునత్సరము ♦ లే. యని బాలు నొసంగువేళఁ దాఁ
గలమునిర్ణయించె?కఱ ♦ కంఠుఁడునేడుచిరాయువిచ్చియీ
లీల నధర్మవృత్తిని మ ♦ లీమన మూని చరింప నొనె? యీ
కాలునిఁ జిన్నబుచ్చుటకు ♦ గాఁ దలపెట్టెనె? యింతఘోరమే!

నిరంకుశప్రతాపఁడనై సమస్తలోకభీకరుడనై “సమవర్తి” యని ప్రఖ్యాతివడసిననేను, దుష్టశిక్షణంబూ నరించెడునేను తలఁచుకొనినంతనె గుండెలు వ్రీలునట్టిభయంకరచరిత్రకుండ నగునేను, వదాన్యశిఖామణి యనియు మానధనుఁ డనియుఁ గొనియాడంబడునేను, నేటికీకారణమునం గలుగు పరాభవమున కిచ్చగించునా? దండధరుఁడు న్యర్థుడని లోకము నిందింపదా? నిందమాట యెట్లున్నను ధర్మబాహ్యమున కనుమతింతునా? కావున శంకరుఁడాతని కెట్లు చిరాయువోసంగెనో అసత్యమున కెట్లు పాల్పడెనో కనుఁగొనవలయు. నిటలాక్షుఁ డధర్మవర్తనుఁ డయ్యె నని సమస్తప్రపంచము తనను మాత్రము దూరీకరింపదా? యియ్యది నీతియా?

పిరి-అఘబంధము

నార:-—శాంతించవోయి యముఁడా! శాంతించు. ఏలత్వరపడియెడవు? పాపపుణ్యవిచారణకై నియమింపఁబడిననీవు భువనైకశాసనుండును సకలలోకారాధ్యుఁడును నగు శంకరుఁ దృణీకరించి “నీతియా” యని ప్రశ్నించుచుంటివా? అబ్బా! యెంతసాహసీకుఁడవైతివి! పదవికి మించినతీవి సదమించుచునుచుమా! భక్తపరతంత్రుఁడగును మావరుఁడు విశ్వామిత్రవసిష్ఠులచేతను నావలనను బ్రార్థింపఁబడి మార్కండేయునిభక్తికి సంతసించి చిరకాలజీవి యగునట్లు వరం బొసఁగె. అయినను న్యాయ మనుసరించి నీకీవార్త నెఱిగింప నీవే ధర్మపథ గామి వై నట్లు పన్యసింపు చుంటివి. ఇప్పటికేని తీవ్రమడఁచుకొని యోజింపుము. నీ కియ్యది పరాభవకారణము కాదు. ధర్మమాప్యము గాదు. మార్కండేయుఁ డపరశంక రావతారుఁ డై నట్లు పొడకట్టు చున్నయది. చెప్పవలసినది చెప్పితి. నీవణుమాత్రము సుశయింపక నాయుపదేశ మంగీకరించి నుఖింపుము. నీవిభీషకలకు రుదుర్కొనఁడు. నీ కపాయము వాటిల్లక మానదు. మార్కండేయుని నీవేమియుఁ జేయఁ జాలవు. పిదప నీయిష్టము.

యము:—ఏమి? నా కపాయము వాటిల్లునా? మీరందఱ టేకీభవించి యీ యకార్యమున కొడిగట్టితిరా? మంచిది. మీమీపట్టుదలలు, మార్కండేయునిచిరాయుష్యము, శంకర వాద్దాన మే పాటికొనసాగు నో చూచెదఁ గాక. బౌరా! యెంత ఘోరవిపర్యాసము! యెంతనీతిమా లినవర్తనము! ఇంతటిదుర్మార్గమునకే నమ్ముతింతునా? యేమైన నగుఁ గాక నేనుపేక్షింపను. (చిత్రగుప్తునితో) చిత్రగుప్తా! మార్కండే యునికొఱకు మఱియిక్కువఁ బంపుము.

చిత్ర:—చిత్తము..

(తెరలో) యమధర్మరాజా! రక్షింపుము. రక్షింపుము.

యము:—(వినుట నటించి) ఏమికి? ఆర్తరవము వినవచ్చు చున్నది (సాభిప్రాయముగఁ దల యూచి) ఓహో! బాధకు నహింసలేని మార్కండేయుఁడు రక్షింపు మని మొరనేయుచుండఁ గాఁబోలు. నారదా! వింటివా? కనియెదవుగాక.

నార:—క్షణకాల మోషికనేయుము. ఎవ రేది విందురో కందురో తే లఁకలదు.

(మార్కండేయునికొఱ కేగినభటులు (ప్రవేశించి)

భటులు1 & 2:—మహాప్రభా! రక్షింపుము. రక్షింపుము.

యము:—ఏమిరా? మీ కేయపాయము వాటిల్లె?

భటు. దేవరా! తమ యాజ్ఞగా మార్కండేయున కెఱిగించి రమ్మ న నేమీమో దూషించి మమ్ములెక్కపెట్టక పట్టెడు విభూతి మంత్రించి మాపై వినరె. నంత నది మాశరీరములపై నిప్పులవానపడి మంటలఁ గలిగించి మూర్ఛాగతులఁ జేసె. పిమ్మటఁ గొంతనేపటి కెటులో తెలివి నొంది చావుఁ దప్పి కన్నులొట్ట పోయినవారినలె నిటువచ్చితిమి. క్షమింపుఁడు.

యము:—(మహాకోపమున) బౌరా! యెంతకండకొప్పు? (మార్కం

కమును జూచుట నటించి) ఆహా! యేమిది? సర్వాంగకములు న
డంకుచున్నవి! నయనాంతర్గతము లగునీబాష్పము లానందసూచ
కములా? సంతాపసూచకములా? (భగవంతు నుద్దేశించి) ఓపురా
ణపురుషా! నాగభూషా!

అనుబంధము—35

(కన్నులందెరువకయే) ఓ హా! యేమి యీప్రకాశము? యేమి యీ
భగదగ్గితము? యెవ్వరి దీనివ్యూహము? ఓ హా! వ్యాఘ్రాశనపరిశో
భితకటిప్రదేశము! పశిహారాలంకృతవిశాలవక్షము! జటాజూటాంత
రొల్లసితబాలగంగాలహరీప్రసన్నము. నిరుపమానందసంధాన విత్రి
భస్మలేపనాత్యంతసుందరశరీరము. భక్తరక్షణకళాప్రపూర్ణ భావర
దృగంచలము. ఆహా! యేమి నాభాగ్యము! ఏమి నాయానంద
ము! ఏమి నాసుకృతపరిపాకము! శింషీ! సకలలోకసంతానిశీలా!
యేమి నీమందహాసము? జడియకు మర్చి, వరదాభయహస్తముఁ జూ
పుచుంటివా? జగజ్జనకా! నీ కేపూజోపహారముల నొసంగును? భ
క్తమానసమందిరుఁడ నగునీవెటుఁగనిది కలదా? యిదే నాప్రాణ
మానసభక్తినిధానముల నీచరణకమలముల కర్పించితి. నీయిచ్చవ
చ్చినదానిఁ గైకొమ్ము. (అని కొంచె మూగి) జనకా! ఏమి నెల వి
చ్చుచుంటివి? (కొంచె మూగి) ఓ హా! భక్తజనమనఃకుసుమమే నీ
కువలయునా? సంతోషము. నమస్తే! నమస్తే! నమస్తే! (కనులు
విచ్చి సద్భర్తృముగ)

శా. అక్షయ్యం బగుచి త్తవృత్తిని సమ ధి స్తాంతర్బహిస్సంగతుకా
దక్షధ్వంసకు, ఫాలలోచనుపద ధ్వందంబు నేవించి ప్ర
త్యక్ష ప్రాభవదీపితామలకళా ధి ప్రావీణ్యశోభామనో
దక్షత్వంబు వహించిరాఁడ నితఁ సం ధి తాపంబు లే దెందునకా.
ఓహా! యియ్యది యహంకారవ్యక్తిస్ఫురణకారణం బగు నేమో?

యీశ్వరసాక్షాత్కారానంతరమున ద్విగుణీకృతసత్వగుణాలంకారము గదా! జన్మకుఁ బరమావధి. అందుచే గర్వింపఁ జనదు. శ్యామా మనోవల్లభుఁ డేతెంచిన సాధ్యమగుచంతవఱకు సామవాక్యములతోఁ బ్రసన్నుఁ గావింపఁ బ్రయత్నింపనలయు. యముం డందుల కస్య
• ధావర్తించునేని నాపాలికిపరమేశ్వరుఁడే కలఁడు. (లింగము డాసి) ఓ కృపాసింధు! దీనబంధు! నాచిత్తమును నీచమార్గములఁ బోనీకుము (ధ్యానముచేసించును.)

(శైరలో) కే! బ్రహ్మకులభారభూతా! మార్కండేయా!

శా. ఓరీ! దుర్మద! దుర్విచార! చెనఁటి ♦ యో రోరీ పాపిష్ఠి! యా రారా కూర! మదీయకింకరుల కీ ♦ వానంతయున్ జంక క వ్వారిన్ బాధలఁ బెట్టినా వటర? భీ ♦ భత్సుండు కాలుండు నీ వీరత్వంబును మంబుఁ గల్పు నని భా ♦ వింపంగ లేదే? ఖలా!

మార్కం:—(కరములు జోడించి)

గీ. శ్రీమహేశ్వర! యభవ! యు ♦ మామహేశ నోజ!

భక్తవత్సల! శంకరా! ♦ పరమపురష!

ఫాలనేత్ర! ప్రశస్త! క ♦ పాల హస్త!

శరణు ఘణిహర! రజిత భూ ♦ ధరవిహర!

యము—ఓరీ! మూర్ఖా! పరేతరా ట్రనుభయ మించుకయు లేక క న్నైత్తి యైనఁ సూడక వాపోయెదవేమిరా? సాపాత్మా!

మార్కం:—(చూచి నిలచి) అయ్యా! నేను పాపుఁడ నగుటంజేసియే పవిత్రత్రకొఱ కీశ్వరు ధ్యానించు చుంటి.

యము—ఛీ! ఛీ! వదరుఁబోతా! నిఖిలభూతశాసకుఁడ నగునాయాజ్ఞ నుల్లంఘించి నాదూతల నేలఁ దిరస్కరించితివి? యీశ్వరుసేవించు చుంటిఁ గదా యని మదించి నేవ్చాసంచారుఁ డవై తివా? లేక

శంకరుఁ డిసీతిమాలినవర్తన ముపదేశించెనా? నీ కిప్పు డెవఁ డడ్డము వచ్చునో కనుగొనియెద. (అని నెట్టబోవ)

మార్కం:—ఓయమధర్మరాజా! శాంతింపుము. నన్నెన్నియైన దూషింపుము. జగదేశజనకుఁ డగుశంభుని దూరకుము. అదిమహా పాపము గద. ధర్మస్వరూపుఁడ వగునీవు కించజ్ఞుఁడ నగునాచే జెప్పించుకొను నలయునా? మహాశ్ముఁడవు! తరతమభావవేత్తవు! సకలసద్గుణగర్భు ఁడవు! సామాన్యుఁడవు గావే! నీ కెఱుకరాని యంశ ముండునా? నీదూతలఁ దిరస్కరించునంతటిసమర్థత నాకుఁ గలదో లేదో నీవే యోచింపుము. సర్వము సర్వేశ్వరుమాయ గాక యితర మగునా? వీర్భదర్శి వగునీవు! న్యాయశీలుఁడ వగునీవు! జ్ఞానమూర్తి వగునీవు! భవలతాలవిత్తుండును సకలభూతసుఖాసుఖదప్రభావుఁడును నగు మహాదేవుని నిందింపకుము. నామనంబును గుర్తింపనలె నన్న వే తొకమ్మామునఁ బ్రశ్నింపుము.

యము— ఛీ! ఛీ! మూయు మింక నీనోరు. నిన్ను విడువను అధర్మ మున కిచ్చగింపను. పట్టినపట్టు మాఁను.

మార్కం—ఓసమవర్తి! యధర్మ మించుకయు గాదు. దూర మూర్త చింపుము. నీదర్శనభాగ్యమున ధన్యుఁడ నగుదు నని యుద్విహృదు చున్ననాహృదయయను గమనింపక కేవలము నిందితునిగా నూ హింప నగునా? మహాత్ముల యాగమనము పరమహ్మానుసంభావ మనివచింతురే? నాయందు దయఁ దలంచి జరాభారపీడితు లగునా తల్లిదండ్రులగోల విచారించి మన్నించి రక్షింపుము.

యము:—సీయూమీటలు నాకడ సాగిరావు. కల్లబొల్లిచమత్కారముల కుబ్బి తబ్బిబ్బు లగువాఁడ గాను. సర్వేశ్వరుఁ డొసంగిన పదియా ఱునత్సరములగడువు పూర్తి మైనది. భగవదాజ్ఞకు వ్యతిరేక ము

డదు. నీవు బాలుడవు నేను కాలుడను. నీ కింకను భయము లేనట్లుందే? జాలియనునది నా కేకోశమందును లేదునుమా!

మార్కం:—ఓ! యమునాగ్రిజా! యెంతవేడికొనినను నీ కావంతయుఁ గరుణ రా దయ్యెనే? ఇంతనిద్వాక్షిణ్యము తగునా? వసంతసమయ పల్లవితనికుంజపుంజములచే నలరారు మావిగున్నపై విచ్చలవిడి విహరించెడుకలరవము ముండ్లడొంకలఁ దిరుగ సమ్మ తించునా? యము:—ఔరా! కూరా! యే మంటివి? నా యాస్థానము ముండ్ల డొంకకు సమానమును నీవు పికపృతిమానుడవునా? యెంతకావరము! నీయిప్పటివర్తనమే చెప్పుచుండ నాపరోక్షమున సన్నత్కింక రులఁ దూలనాడు టబ్బురమా?

శా. ఔరా! దుర్విషయప్రచారుడ! తృణ ♦ ప్రియుండ వీవెంత నీ బీరం బెంత? యముం డనంగ సకలో ♦ ర్వీచక్రి మల్లాడఁగాఁ గూరా! నన్నుఁ దృణీకరించెదవే? కొం ♦ కున్ జంకు లేకుండ! నీ ధీరత్వం బదియెంతో! చూచెదను మ ♦ ద్వీరప్రతాపంబునన్॥

మార్కం:—(లింగము డాసి సత్రిచేఁ బూజించుచుండును.)

యము:—ఓరీ! మదాంధీభూతచేతస్కుడా! అస్మత్కొపాసలంబున నిదే భస్మ మగుదువునుమా! నీనిల్లక్ష్యభావము మఱింతరవుల్పుచు న్నయది. దోహిహి!

మార్కం:—(న్న) ఇక సీతనిఁ బృతిమాలినలాభము లేదు (ప్ర) ఓయీ! మందమఱీ! నిల్లక్ష్యము గా కేమి? వినుము.

మ. హరుఁ డ్తావనదీక్షితుండు దన ♦ వాడై యుండ నెవ్వనికిన్ మెర పేరీతిజనించు? నీవెఱుంగవే ♦ నిన్ విన్ను నామాట! శం కరపాదాబ్జవిహారభృంగ మగుమా ♦ ర్కండేయుఁ గొంపోవ నీ తరమా? యేల? వృధా శ్రమంబు? చనుమా! ♦ తర్కింపకుండన్ వెనన్

యము:—జౌరా! దుర్మదా! యెంతనిష్కంపముగా వదరుచుంటివి?
నిన్ను గొంపో జాలనుగా?

అనుబంధము—36

మార్కం:—ఓయీ! కాలుడా! యేలవ్రగల్భము లాడెదవు? సకలశౌ
త్రీవారణ్యకుతారుఁ డగుత్రీపురాంతకు భజించెడునాకు నిష్కంపము
గా కేమి?

మ. సకలోర్వీతలజంతుసంతతమన ♦ స్సంక్షోభ ఘోరాయుధ
ప్రకరాడంబరదీర్ఘదంష్ట్రచటుల ♦ గ్రీధాన్వసముల్ గాంచి మా
.. మకచిత్తస్థితి కంప మొంద దదిని ♦ రాల్వంబు పొమ్మింక పా
తకులన్ శిక్ష లొనర్ప శైవమతభ ♦ క్తశ్రేణిసై బోకుమా!॥

అటుగాక యనిమిత్తముగఁ జెలరేగితి వేని భక్తసంరక్షకుఁడగుదునిఁ
దూరుకొనఁడు. నన్ను దూషించుట నాయుష్టవైవమును దూషించు
టయేయగును. నాయంతరాత్మ శివునియందు లగ్నమై యుండుట
యే యందుకు కారణము నీవును శంకరున కొకకింకరుఁడ వగుటఁ
బ్రభుతిరస్కారమహాపాతకమునం బడుదువు. స్వామిదోహి యగు
వాఁడు తనపదవినే గాకప్రాణములపై తముఁ గోలుపోవలసి వచ్చు
ను. శివదూషణమహాపాతకఫలం బింత యనినచింపుట కశక్యము.
దేవదేవునినిండుట నిన్ను బంధింపఁ దగినపరికరముల నీవే సిద్ధపఱ
చుకొనుటగాఁ దలంపుము. భగవంతునిదూషించినవా రెంద రధో
గతులం బడిరో స్మరింపుము. భవదున్నతప్రళాపోద్భూతదుస్సహ
కోధానలంబున దుద్వింశి నీగర్వభంగ మొనరింప దుముకులాఁడు
చుండె నని నమ్ముము. కమలసంభవాదు లడ్డపడినను నిటలాక్షుని
వారింపఁ జాలరు. త్వదుత్తమాంగ మాత్రిశూలధారకైరఁ జేయక

విడువఁడు. నీదూత లీనఱ కొనర్చిన నిందలకును ఇప్పటిసీపరుష వాగ్విజృంభణమునకును గలిగిన పాపకూపమునుండి బయల్పడ నెంతు వేసి శంకరపాదారవిందముల డెందమున నిలిపి ధ్యానించి జ్ఞాననేత్రమున నొక్కమా తాయీశ్వరుఁ దలఁపించి కరములుమోడ్చి సమస్కరింపుము. అటు కాదా! కానున్నది కాకమానదు. నే నిం కేమియుఁ జెప్పఁజాలను. పిదప నీయిష్టము.

యము:—రే! కలుషా! నీవు సాధ్యము కావుగా? చూచెదఁ గాక! కమలసంభవాది ప్రేముఖులకును వారింప శక్యముగాని మహారౌ ద్రమున నుత్పిషడుచుఁ ద్రిశూలధారి యగురుద్రుఁడు నన్ను దండిం పవచ్చుచుండెనా? యింతటి యధర్మమున కొడిగట్టినవాని త్రి శూలమా? మదుత్తమాంగము స్పృశించునది? పాపీ! దుర్మదోదే కమునఁ గన్నఁగానక మిత్తిపడెదవా? చండప్రచండమండితాఖండ లుం డగుదండధరుండు, నీచే దూషింపబడెనువాడా? కూర్రా!

మ. చటులప్రాధిగదోగ్రీవుట్టనలచే • జండాశుచు న్నిన్ను మ ద్భటసంఘంబులు కాలరాయు నపు డ • బృ తాశలేనంచు సం కటముల్ బొందెనువేళ యయ్యె, నిటనీ • గరోవ్వులన్ గట్టు మ చ్చటఁజూపింపగ నచ్చునీకుఁ గలగీ • చాతుర్యముల్ దుర్మతీ!

ఈక్షణమాత్రా శేషలోక మనస్సంతాపహేతుభూతం బగుకాల పాశానలంబున ని న్నుప్పుడే నాశన మొనరించెద జూషుము (అని పాశమునుఁ దీయఁ బ్రయత్నించును.)

మార్కం— ఓయీ! కాలుఁడా! నదరకుము. సకలజగద్భీకరదుస్తరని రుపమానవిమృతంకశిఖాసంకలితఫాలనేత్రాగ్నిజ్వాలకన్న నీపాశా నలజ్వాల గొప్పది యగునా? వినుము.

యము:—జోరా! దుర్బదా! యెంతనిమ్మంపముగా నదరుచుంటివి?
నిన్ను గొంపోఁ జాలనుగా?

అనుబంధము—36

మార్కం:—ఓయీ! కాలుఁడా! యేలప్రిగల్బము లాడెనవు? సకలశా
త్రైవారణ్యకుతారుఁ డగుత్తిపురాంతకు భజించెనునాకు నిమ్మంపము
గా కేమి?

మ. సకలోర్వీతలజంతుసంతతమన ♦ స్సంక్షోభ ఘోరాయుధ
ప్రకరాడంబరదీర్ఘదంష్ట్రచటలలో ♦ గృధ్రావనముల్ గాంచి మా
మకచిత్తస్థితి కంప మొంద దదిని ♦ రామల్యంబు పొమ్మింక పా
శకులన్ శిక్ష లొనర్ప శైవమతభ ♦ కృశేణిసై బోకుమా!॥

మిత్తముగఁ జెలరేఁగితి వేని భక్తసంరక్షకుఁడగుదునిఁ

ను. నన్ను దూషించుట నాయుష్టనై నమును దూషించు

యంతరాత్మ శివునియందు లగ్నమై యుండుట

ము నీవును శంకరున కొకకొకరుఁడ నగుటఁ

గతకమునం బడుదువు. స్వామిద్రోహి యగు

కపాళములపై తముఁ గోలుపోనలసి నచ్చు

పాతకఫలం బింత యనినచింపుట కశక్యము.

నిన్ను బంధింపఁ దగినపరికరముల నీవే సిద్ధపఱ

పుము. భగవంతునిదూషించినవా రెండ రిహో

రింపుము. భనదున్నతప్రళాపోద్భూతదుస్సహ

కుదుఁడు నీగర్వభంగ మొనఁగెంప దుముకులాఘ

ము. కమలసంభవాదు లక్ష్మణుడినను నిటలాక్షుని

త్వదృశ్తమాంగ మాత్రిశూలధారి కెఁడ జేయక

సీ కహకహధ్వన భీ ♦ కరళిఖావృతసుడ
 ర్భనహతి కొక్కింత ♦ సై సనచ్చు
 స్రోయకాలోద్భూత ♦ భయదహూతాశన
 జ్వాలల కొకవేళ ♦ దాననచ్చు
 స్మరణఘాతాశ్రేష్ఠ ♦ జంతుసంతాపహే
 తుకబడబాగ్నిలో ♦ దుముకనచ్చు
 సంప్రాకరాళన ♦ క్తభయానకమునహ
 రించుమృత్యువునెది ♦ రెంసనచ్చు
 గీ. గాని దుర్వారిదుర్భరా ♦ ఖండధూమ
 పటలచక్కులూరుణప్రభా ♦ భాసమాన్య
 మున్నీరీత్యుప్రతాపబం ♦ ధురదురింత
 ఛాలనేతాగ్నికీలలో ♦ ర్వంగ దరిమె?

కావున సేవాశముపేరుదలంపక సచ్చినితోనం జని సుఖంపుము. (అని

లింగముం జేరి) నమస్తే! శివా!

యము:—మూఢా! నశించితివి (అనిసాశము మెడవేయును.)

మార్కం:—

(అనుబంధము 37) (లింగమును గొగలించి)

(లింగాకారము గొప్పవృద్ధినితో బ్రగ్ధై, శంకరుడు ప్రసన్నుడై
 మార్కండేయునితలపై నొకహస్త ముంచి రెండనకరిమున ద్రిశూ
 లము యమునిశిరంబునకు గుర్రజేసి)

శంక:—రే! కలుమా! యమా! భక్తజనాననుం డగురుద్రు డుండె నని
 మైన దలంపక యీశుమారు హింసింప వచ్చితివిరా? దోషి!
 యిదే మనీయత్రిశూలంబునహత మగుచున్నాడవు. (అనిపొడవ
 బోవ)

నార:—(ప్రవేశించి) ఈశ్వరా! ఓమించి శాంతింపుము. యముడా!
తొలఁగుము.

శంక:—నారదా! దుర్మార్గము సహింప నగునా?

నార:—దేవా! నీవే మన్నింపకున్న నీకాలుడంతమొందఁడా? పాపుల
దండింప దండధరుండున్నాడనుభయమే లేకున్న లోకంబుల దు
ర్మార్గంబులు మితి మీరి కల్గోలములై పోవా? సర్వాంతర్యామివై న
నీ వెఱుగవా? (యమునితో) యముడా! ఇంకను మూర్ఖుని పగిది
నిల చుండెదవేల? నారదోపదేశతిరస్కారఫల మనుభవింపక తప్ప
నా? ఓమింపు మని వేడుము.

యము:—(తనలో) బౌరా! ఈనారదుఁడెంతవాఁడు! ఇష్టశుశ్రణుణకత
ప్పనా? అయినను భగవంతునిఁ గద వేడుట (ప్రకాశముగా) మహా
దేవా! ఓమించి నావిన్నప మాలింపుము. దుష్టశిక్షణము మాత్రమే
గాక జీవానిలగ్రహణమునకు సైతము నన్నే నియోగించినవాడ న
య్య నిష్కారణముగ దండింప వచ్చుట ధర్మమా?

శంక:—(శాంతించి)యముడా! శరణాధి నై నందునఁ గరుణించితి. ఇం
క నీబాలకుఁడు యోగశాస్త్రానుసరణ నిశ్చలతపః ప్రభావంబునను ని
రూఢభక్తి తత్పరత్వమునను నన్ను జయించి చిరాయువు నార్జించె;
నిజభక్తాభీష్టప్రదానమే నాకర్తవ్యము. మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారము
లఁ ద్యజియించిన నాభక్తు లందరానికోరిక లెందును లేవు. నీ విం
నిజనివాసంబున కేఁగుము.

యము:—చిత్తము. నీయీగంభీరాభిప్రాయ మెఱుంగ నైతి. మన్నింపు
ము (అని సమస్కరించిమార్కండేయునితో) ఓభక్తాగ్రేసరా! మా
ర్కండేయా! నీ వింతవాడ వని యిప్పుడుగిహించితి. చతుర్దశభు

వనై కపరిపాలనదత్తుఁ డగుశంకరుని యెట్టయెదు
ముకొలది నాయొసంగువరముల స్వీకరింపుము.

(అనుబంధము.—38)

మార్కం:—అష్టాశవశమున నిన్నేమైన దూలనాఁ
పుము.

యము:—సంతోషము పరాత్పరా! శంకరా! సెల
నినిష్క్రమించును)

నార:—(స్వ) ఈమాత్రపుగర్వభంగము గాకున్న నీ
మా? కాలున కొక్కనికే కాదు; తన యంతటివా
చి క్రిందు మీ డెఱుంగక మిచ్చిపడుసృతివానికిని
గభంగముఁ గావించుచుండినం గాని తలపెంకె
ఇప్పటికి నాకడుపు నిండినది. (తే)పును.) మృక
త్యానందభరితు లగుమరు.

(మృకండమరుద్వతుల ప్రవేశము.)

మృకం:—పరాత్పరా! గిరిజావరా! నమస్తే! శంకరా!
నారదా! నీకృపావిశేషమున కెంతయుఁ గృతజ్ఞులః

నార:—ఈశ్వరవిలాసము.

శంక:—మృకండమరుద్వతులారా! వీడుగో! మీబిడ్డ
రకాలజీవితై భవిష్యద్ధర్మశాస్త్రురచనాసమర్థుడైన
కెక్కఁగలఁడు. ఇంక నేమేని వలసిన గోరికొనుఁడు

మృకం:—తండ్రి! నిఖిలలోకశరణ్య!

మ. చిరజీవిత్య మొసంగి నాకొమరునిక్ ♦ జేప్పర్మి రక్షి
వరయన్ గోర్కె లికేమి కల్లు? భవదీ ♦ యంబై

ర్పరుసన్ గోదచు నుండి! నృన్ధులము మా ♦ మైఁబూసవే నీకృపన్
దురితౌఘంబులఁ బొసి లోకముల నం ♦ తోమింబులన్ ముప్పవే!||

శంక:—మీరు నాయెడలఁ గనుభక్తి తాత్పర్యములు కలవా రగుటచేఁ
గాల మానస్స మైనపుడు పుణ్యలోక మలంకరింతురు. ఇప్పటికి
మితనయునితో పురమున కేగుడు.

మృకం:—పమేశ్వరాష్ట్ర తినినా నహించితి.

శంక:—మార్కండేయా! నీ క్షేమనరములు గావలెనా?

మార్కం:—రక్షకా! నీదర్శనభాగ్యమునకు నే తేమి కావలయు? అ
యిన నిట్లుకూడఁ బ్రసాదించుము.

గీ. భక్తజనదనాబ్జసౌ ♦ నన్ని కరణి!

తానకీనానురాగనం ♦ భాసకరణి!

జీవకోటుల కెల్లనం ♦ జీవ కరణి!

యైననీకృప జగములం ♦ దలరుఁ గాక!||

శంక:—తథాస్తు! నీతల్లిదండ్రులఁ జేరుము.

మార్కం:—జననీజనకులారా! వందనము. (నారదునితో) నారదము
నీందా! నమస్కారము.

నార:—చిరంజీవి! కల్యాణం భవతు.

మృకం } :—తండీ! రమ్మ (దగ్గఱకుం దీసుకొందులు).
మరు }

(అనుబంధము—3.)

(పుష్పవృష్టి కురియును. తెరపడును.)

ఇతిశ్రీమదాంజనేయచరణారవిందసేవాసక్తచిత్తపింగళి వేంకటనర్పయా

మాత్యవిరచితమార్కండేయ వాటకమునందు, సర్వము

శ్రీరామార్పణము. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

మార్కండేయ నాటకము.

అనుబంధములు.

అనుబంధము. 1.

హిం-కాఫీ-ఆదితాళం.

ఋషులు:—1వ పుట.

జయ! జయ! కమలాసన! భవతరణా! జయ! వాణీశ్వర! సద్గుణ
సదనా! జయ! జయస్మస్త్విస్థితీలయకారణ! శిష్టజనావన! సన్మునిపూజిత
పద! జయ! అరయ సకలభవనమ్ములఁ ద్వన్మాయానిబద్ధములఁ గావించి
యనాటలాడించెనపు కళాప్రపూర్ణత! సమలపదవిహారామరసేవిత
జయ! జయ! సకలము నీ నని సమ్మిసముముఖుసంతతికిన్ బ్రహ్మానంద
మె కద? వికలచిత్తులును సకళంకులు దావకసత్యంబు నెఱుంగఁ గలారే?
జయ! జయ!

అనుబంధము. 2.

రూపకము-నాదనామక్రియ.

మృకంశుడు:—3వ పుట.

హా! విధి! యిటుల లిఖించితే? నాయలికమున! హా! ఈవివరీతముగలుగు
ననుచు నాభానమునన్ దలపోయ నైతిగా హా!
పానన మగునీదర్శనభాగ్యమైనఁ గలుగక నాపాపమిటులఁ బండెనా?
పరమపురుష! పద్మగర్భ! హా!

అనుబంధము. 3.

ఏకతాళం-కళ్యాణి.

మృకంశుడు:—3వ పుట.

జగదీశా! యీశా! అ అ...

...

...

||జ||

నిగమాంతవేద్య! నీపదాబ్జములఁ దగభజింతు నార్తజనశరణ్య! మృ
గధరా! పన్నగధరా! సుగుణాకరా! సంస్తుతింతుఁ బురహర! ||జగ||

అనుబంధము. 4.

ఆది-బ్యాగ్.

మరుద్వీతి:—5వ పుట.

సుదినమూ! సుదినమూ! సుదతులార! మీరలు మాయాశ్రమపథము
నందుబదము లిడుటఁ నెమ్మది ముదం బయ్యె గడుంగడున్ ||సుది||
అడఁబోవుతీర్థము తనకే యెదురై నభాతి సఫల మయ్యెఁ గోరిక...
సుదినమూ||

అనుబంధము. 5.

రూపకము-హిం-కన్నడ.

మరుద్వీతి 6వ పుట.

ఎంతపాపకాల మాయె?నా... .. || కెంతపాప||

సంతులేని, జన్మమేల? జగతీష్ఠలిన్ నా||కె|| ఇంతఘోర మొదవు
ననుచు, నెఱుంగ నైతి నా కింత నీచమా? ... ||ఎంతపాప||

అనుబంధము. 6.

జంగ్ఘాటి-ఆది

మరుద్వీతి:—7వ పుట.

సాధ్య మగునె? యెవ్వరికిన్! పరమేశులీలలనుఁ దెలిసి మెలగఁ గాఁ ||సా||

సకలచరాచరజంతుసంతతుల జననస్థితిలయకర్మకారణుఁడు||సా||

సంతోష మొదవించు సంతటముఁ గలిగించు సంతదానై యుండు
నసలే లేనటులుండు||సా||

ఎవ్వటి కెవ్వరి కేది ఘటించునా? తప్పనే యది? ధాతకు నై నన్||
సాధ్య మగునె?||

అనుబంధము. 7.

రూపకము-నాదనామక్రియ.

మృకంతుండు:-7వ పుట.

! విధి! యిటుల లిఖించితే నాయలికము: ||హా|| ఈవిపరీతముగలుగు
ననుచు నాభావమున్ దలపోయెన్ తిగా ||హా||
పావన మగునీదర్శనభాగ్యమైన గలుగక నాపాపమిటుల బండెనా?
పరమపురుష! పద్మగచ్ఛ|| హా||

అనుబంధము. 12.

(కుశలవనాటకములో “కుశా! నిశపతినమపదనా.” అనుమాదిరి)

మార్కండేయుండు:-16వ పుట.

మోమునికులసంతామా! సకలాఘరహితశీయమా! విమలగుణకలా-
పా||స|| ముద మొదనంగమీపదసరసిజముల్ మృదు ... పదసరసి
జముల్ మదిన్ నదలక గదియిం ... తున్ ||స||మో||

అనుబంధము. 13.

హిం-తోడి-త్రిశ్రజాతి.

శారద్యతుండు:-18వ పుట.

హాపాతులార! పత్రీపుష్పాపచయము గావింపసరగున బోదము ||స||
బగదీశుం డగునీశ్వరు నర్చింపగ మనగురువుల కొనగదము ||సహ||
కేతకి, గొజ్జంగి, కేదార, మందార, చూత, భల్లాత, కామ్రూత,
ప్రసూకము, లాతతభక్తి గుళాగ్రముల్, సమిధల జేతోముద్దం
బున జేకొన రం డిటు||సహపాతులార||

అనుబంధము. 14.

నాదనామక్రియ-రూపకము.

అందఱు:-21వ పుట.

శివ! శివ! శివ! శంభో! గౌరీవర! సకలేశ్వర! ||శివ||

భవలతాలవిత్రా! సుచరిత్రా! రిపుజైత్రా! పృథివిమలాంగ! నిట
లాక్షా! సాహి! గంగాధర! హర! ||శివ||

సన్నుతిఁ జేసెద నిన్నుఁ బ్రసన్నహృదయ! బ్రాహ్మముదయఁ గన్నడ
సేయకుమయ్యా! పన్నగభూషణ! శంకర! ||శివ; శివ!||

అనుబంధము. 15.

బారువ-ఆది.

మార్కండేయుఁడు:-23వ పుట.

అకళంకుం డగుదేశికుకడ నే నభ్యసించితిని జనకా సకలశాస్త్రములు
సర్వాగమములు ప్రకటితసూత్రాధికగ్రంథంబులు ||అక|| చదివిన
దానికి సారముఁ గంటిని విద్యకు వినయమె భూషణ మనుచున్,
ముదమున ననుగురుఁ డెద దీవించెనొ సదయునిశంకరుఁ దయ
గ్గుటచే ||అ||

అనుబంధము. 16.

ఆనందభైరవి-మిత్రజాతిఆట.

మార్కండేయుఁడు:-24వ పుట.

పరమేశ్వరుని భజియింపవలె దండీ! శతపన్నములు సంపూర్ణమై, ధృతిఁ
దూలి శ్రీమలం బడక మును ||పర|| పరమున్, గనగన్ కరుణాక
రునిన్ హరునిన్ సకలేశు గంగాధరుని శివు|| పర|| చారాసుతులు
పై బడి యేడ్వకమున్నే! తవిలి యమదూత లలసటఁ బరుపక ము
న్నే! గళములొబడి భూతపంచకగతులు మాఱ్ఱుశిపోకమును|| పర
మేశ్వరు||

అనుబంధము. 17.

జంగా-త్రిత్రగతి

మార్కండేయుఁడు:-25వ పుట.

కారణ మేమి? నాజనని కనుల నీరునింప||కా||

నేరక నే నేలుపాపకార్యం బొనరించితిని? సారవచోరచన మానె

నూరిమినుతు ననుచు గాంచును! కాని కృపను నచ్చు చూటల నాడిం
చుచుఁ జూచింతిలోనె నెప్పుడు దొరికిన దుష్టాశుస్రీ లనరెమితంబుగ
నించెడి విచారం బయ్యెను. మానెదె! ని న్నేమందు నయో॥కార॥

అనుబంధము. 18.

పాదపద్యము (సత్త్వవిహారినుఁడ)

మార్కండేయుఁడు:—శివన పుట.

చిత్తమా! యీశ్వరాయత్తం బగుమా! ఓ ఓ చి॥

పాదకావ్యాపదనము. శివననమా!

(చరణము) ఇదిత్య నుగనున్వేషింతులు విభవముల సత్త్వమని బో
ధించెను నుఁ జూచుకొనియె చింతింపజేయుచుఁ గడకుం గై నల్యచనవి
గాంచుగా॥చి॥

పరమేశ్వరుచే న్నెల్లయుండుబడిన పంచభూతాత్మకప్రపంచమున నర
యంగనెన్వేళ్లల మనిమురెడనుదుర్గులపోడఁ బోకుమా॥ చిత్తమా॥

అనుబంధము. 19.

పాదపద్యము

మార్కండేయుఁడు:—శివన పుట.

జయ! జయ! మృత్యుంజయ! శంకర! శివ! నకలేశ్వర! శంభో! హర
హర॥ జయ॥ జయ జయ గం.గోత్తమాంగ! స్మరహర! జయ శౌరీ
రమణా! ఋషభవాహా! జయ జయ॥

అనుబంధము. 20.

హిం-కన్నజ-ఆది.

మార్కండేయుఁడు:—శివన పుట.

మాననజన్మము దొరకుట కష్టము! మహిలో వినుమచసా! యోమచ
సా॥ మా॥ మానుగ నది లభియించిన జ్ఞానము నూని జరించగ నౌ

మనసా! మనసా!॥ మా॥ సకలజగంబులు! చరాచరములు! సర్వేశు
నిదయ గల్గుటచే మనసా! వికలము గాక పెం పొండెడు నెల్లెడ
సుకృత మటంచును చూపరు లలరంగ॥ మా॥ తల్లిదండ్రీగురుడా
రాసుతులును గల్లయనుటయే తెల్లము॥ మనసా॥ తృప్తిపడకు నీవి
భవము గల్గెని దుర్మతములఁ దరిబోకుము మనసా॥ మా॥ నిరత
మీశ్వరునిసేవ లొనర్చుచు నిర్మలసుఖాస్పదం బగుకై నవ్వుమును
గాంచి మరల బాపనిలయం బై నపుట్టువుం జెందకుమనసా॥ మా॥

అనుబంధము. 21.

బారున-ఏక.

మార్కండేయుఁడు:— 36వ పుట.

జయ॥ జయ॥ వృత్తంజయ! శంకర! శివ! సకలేశ్వర! శంభో! హరి
హర॥ జయ॥ జయ జయ గంగోత్తమాంగ! స్మరహరి! జయ శారీ
రమణా! ఋషభవాహ॥ జయ జయ॥

అనుబంధము. 22.

బారున-ఆది.

మార్కండేయుఁడు:—(తనలో) 37 & 38 పుటలు.

నీకుఁ జిరాయు వొసంగె శివుం డని నీతిమాలిగర్వంపకుమా! లోకరక్షకుని
సతము భజింపుచుఁ బ్రాకటధర్మం బనుష్ఠింపుమా॥ చిత్త మా॥
జననీజనకులపాదాబ్జములకు స్వాస్త్యాంగసమస్కారంబు లొసంగి ఘను
లగు నీఋషులబోధ నీనెమ్మనమున నిఁపకొని హరుని భజింపుము॥
చిత్త మా॥

అనుబంధము. 23.

ఆది-శుద్ధశేషి.

మరుద్వేతి:—39వ పుట.

నాకుమారుపే రెడఁ దలపన్ నాకేమియె తాప మగుచునుండ ని

కేమిసేయుదామఁ దోచ దేదియు నా కేగతిని విధాతలిఖించెనొ॥నాకు॥
హర! మహేశ! శ్రీధర! వరదా! కాత్యాయనీశ! దీనజనశరణ్య!
పరమపురుష! రజతశ్మశ్రీధరనర! దురితదూర! నామొర లాలింపు
ము॥ నాకు॥

అనుబంధము. 24.

భార్య-ఆది.

మార్కంజేయుఁడు:-45వ పుట.

జననీ! వినుము నామననీ! విలపింపకు నాకై మదిని నను బంపుము
ధైర్య మూని॥ ఓ ఓ ఓ జననీ!
భార్య! గలబజ్జెము దీరిపోనకయెమ్మత్తువుగోరిన యపు డరు
దెంచునె? యేరికై పడలుపంగన్॥ మృత్యుంజయుసేవకు నను మృత్యు
వేమిసేయఁ గలదు? సత్యస్థిరు లగుభక్తులఁ బ్రత్యహ మతఁడేలడే॥
జన॥

అనుబంధము. 25.

(డైలాగ్) హిం-కాక్-ఆది.

46వ పుట.

- I. మార్కం:-మాతా! నీవీతీరునవిలపింపక దగ దమ్మా! సతతము సర్వే
శ్వరుడే తో డని మతిఁదలపుము! నాపై బ్రేమక ధృతిఁ దూల
కునర్పమును నెఱింగియు సుతునిజీవితముచకు వేత జెందకు॥ మా॥
- II. మరు:-కడుపారఁ గనినుగంటినినా యడ లుడిపెడ వనినమ్మితి నన్గడ
కేనాటికి నిచట విడచియే చనియెదవా? కానలకున్॥
- III. మార్కం:-తప్ప దమ్మా! ధరణిలోనన్ భాతవ్రాసినవ్రాత లెందున్
యెస్సడో యేవేళనో స్మృతిఁ దప్పటే నిజమగుఁ బ్రాణులకును
మాతా॥

అనుబంధము. 26.

ఆనందభైరవః-అట.

మార్కండేయముః-46వ పుట.

ఏ మమయమిని నుతియింతు నశ్వేతా! భవనీయమహిమల నెవని కగు
 గోవిందాక గోకానా! టాకానా! యెచటఁ గాంచినసీతావంచము
 సీతలై యం గాకెదవు॥ యే! అహ! నన్ను చిత్తము రెండయంగు
 నుఁ జరియింతు నని తొలుచుచున్నలంగున వాని యుండుటను
 పంకి! నన్నెముఁగవు, చకలకల్లుల సాక్షి నగుభగవంతుఁడవు॥ యే॥

అనుబంధము. 29.

హిం-మోహన-ఏకతాళం.

మార్కండేయముః-48వ పుట.

దీనదానా! నందినీనా! నేనాభూమా!॥ దీ॥ చకలచరాచరమయ మగు
 బ్రహ్మాండహూమంగు నెల్లెడలన్ బ్రహ్మతముగ నీవ్వనవ్రహ్మ
 మేవారుచుండ జగతినుండై వికలచిత్తులను పండించెడుతానకపనసక
 నీరుహముల నన్నిటి భవబంధవిమోచన! శంకర! శివ! భవనాపాన
 నా! విటబాహా! శివ॥

అనుబంధము. 31.

మోహన-ఏక

యముః-62వ పుట.

జింభకః బరమాశ్వేత విప్రభింఛెన భువశౌర్యము దంభంబులు గావు
 యదాశ్శంబు నారదముచినతా॥ జిం॥ కుంభిన్నైఁ దారలు సడఁగూ
 తిలక గలభక్తిశంబు లంభోధులు గలగిన ధర్మాచరణమునను గొం
 కలు జిం॥ ముగరుడోగవిద్యాభరక్సిరు లాదిగ న్నిజు లక్ష్యంబై న
 ను భీకరగవచేఁ జెంజాకెదవ॥ జింభ॥

అనుబంధము. 35.

హిం-బ్యాగ్-ఆది.

మార్కంజేయుండు 66వ పుట.

పుహర! గిరినర! సురమునిపూజితచరణాంబుజయుగ! సర్వేశ! పుర||
కరుణాకర! శ్రీతలోకనరణ్య! కాలకంఠ! గంగాధర! జయ జయ||
పుర||

సాీ:—హేద్భుజిక్షణ, శిష్టక్షణ కళాప్రిపూర్ణ! హేనగుణ! నిర్గుణ!
సచ్చిదానందస్వరూప!

చరణం—చరిచరివిధముల మొరం జేసెడిన స్వరమక సేయకు! పరమద-
యాహు|| పురహర||

అనుబంధము. 36.

బ్యాండుమట్టు.

యముండు 70వ పుట.

దురహంకారా! దురితవిచారా! నిరుపమక్రూరా! నిను నిక సై పను
పరిమార్తుక ఖలా!|| దు|| యీ నా కరమునం గలపాశమ్మున నీదుజ్జీ
వమ్ము దీసి కాలరాచి నాశన మొనరింతు నిదే! దుష్టా! కా-
కొమ్మా!|| దుర||

అనుబంధము. 37.

పూర్ణపక్షమం-విక.

మార్కంజేయుండు—72వ పుట.

హరా! పురందరాద్భుతపదారవింద! శ్రీధరా!||హ|| కారుణ్యసాగరా! క
లుషవిమూర! కామితమందార! శంకరా! భరియింపగఁ జాలను, య
మబాధల సాధుజనపోష|| హరా!||

అనుబంధము. 38.

సురట-ఆది.

యముడు-74వ పుట.

అట్టి పాపము జయపరత నాలోకించెను సర్వేశ్వరుకృపచే, నీకసాధ్య
మగుకార్యం బేదియు, లేక యుండుగాక పాకటంబుగ॥ అోక॥ నీచ
కెరివివినను జదివిన జింతించిననున్ లిఖించినవారల నేచనుం
డు గాత పాపనిచయము స్వేచ్ఛారతి దివి జేరుదురుగాత॥ అోక॥

అనుబంధము. 39.

సురట-ఆది.

మృకం, మరు-75వ పుట.

అట్లంచ మానంద మాయె మహానుభావుఁ డైనశంకరునికృప॥ నానంద॥
నూరుజేమగునొ యనుచు దలంచిన మానసాంబురుహములు విక
సించెను మానుగఁ ద్రిజగంబుల యందున సన్మంగళవృద్ధిబై
రాజ్లిగ॥ నానంద॥ హర! హర! మృత్యుంజయ! సర్వేశ్వర! హర!
హర! శారీవర! శ్రీతరక్షక! దురితదూర! నిరతము గాపాడుము న
రదా! కరిచక్రాంబర! మంగళ॥ మానంద॥

సరస్వతీగ్రంథమండలి

రాజమహేంద్రవరము.

(ఏప్రిల్ 1923)

అధ్యక్షుడు

సంపాదకుడు

కృష్ణలక్ష్మణస్వామి.

తల్లానాగి శివశంకరశాస్త్రి.

నవలలు—వివాహభరితములగు నవలలు—చారిత్రక—సాంఘిక—సాంసారిక—
రాజకీయ—సాంఘిక—పుణ్యచరిత్రములు—ముచ్చటైన—బొమ్మలతో—
చిత్రములు క్యాబినెట్‌లైందుతో రెండు మాసములకొక్కటిగా వెలువడుచుండును.

నిబంధనలు.

1. ఇందుఁ జందాదారుగఁ జేరువారు ప్రవేశమును క్రింద ముందుగా
-4-0. లు చెల్లింపవలయును.

2. ఇందుఁ గలదేసిమాసములకొక్కటిగా వెలువడుచుండు క్యాబినెట్‌లైందుగల
గ్రంథమును రు 1-0-0 వెలకుఁ జందాదారులకుఁబంపుచుండును.

3. గ్రంథములఁ బంపుటకగు పోస్టేజి మొదలగు ఖర్చులన్నియును జందా
దారులే భరింపవలయును.

4. చందాదారులగునాట వెనుకటి గ్రంథములన్నియును గొనవలయును
చుములేదు. కాని వారుకోరినవో వెనుకటి పుస్తకములు కూడఁ జందాదారుల
పంపుచుండుము క్రొత్తగా వెలువడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందా
దారు తప్పక పుచ్చుకొను చుండవలెను.

5. ఇందుఁ బ్రకటింపఁ బడుననుబంధములు చందాదారులు తప్పక పుచ్చు
లయునను నియమములేదు. కోరినవారికే పంపుచుండుము.

6. సంవత్సరముచందా—అనగా ముందుప్రకటింపఁబడు ఆరుపుస్తకములకు
-2-0 లు ముందుగఁబంపువారికి ఆరుపుస్తకములవలెను ప్రతిపుస్తకమును
జిప్సర్ పారసీలుగా పంపుచుండుము. అట్లు పంపినవారికి ఆరుపుస్తకములకు
సలహా మనిషిగర్హు కమీషను రు 0-12-0 లును రిజిస్టరుఖర్చు రు 0-12-0 లును
3-0 కూడినప్పుడు.